

Доба. Сповідь молодого бандерівця

Автор:

Антін Мухарський

Доба. Сповідь молодого бандерівця

Антін Мухарський

Антін Мухарський – письменник, арт-куратор, галерист, телеведучий. Засновник Союзу Вільних Художників «Воля або смерть» та мистецької платформи «Український культурний фронт». Народився, живе та працює в Києві. Розлучений. Багатодітний батько.

ОДНОЗНАЧНО НЕОДНОЗНАЧНИЙ РОМАН!!!

Неполіткоректний роман у чотирьох частинах, головним героєм якого є молодий творчий, патріотично налаштований юнак. Він описує реальний день із життя України початку дев'яностих років. Карколомний мікс із відвертих, майже сповідальних моментів буття. Змова проти молоді держави Україна, що тільки-но постала на мапі світу. Блискучі глави «Про євреїв» та «Про гомосексуалістів». Шокуючі факти залаштункового життя українського театру. А головне – радикальна емоційна відвертість, з якою головний герой рефлексує на навколишню дійсність, – викликають почуття захоплення, обурення, згоду та незгоду, примушують плакати і сміятися одночасно, але (це вже точно) нікого не залишають байдужими!

Небажано читати цю книжку людям з обмеженими розумовими здібностями, адептам різних людиноненависницьких та тоталітарних ідеологій, особам із ознаками політичної шизофренії, соціокультурних та психопатичних станів, спричинених браком освіти, культури та виховання, людям із ознаками «совкового дебілізму», особам, яким не виповнилося 18 років, та вагітним жінкам. Усі збіги імен, подій та місць, описаних у цій книжці, з реальними людьми та об'єктами є випадковими та не ставлять на меті ніякого іншого завдання, окрім створення повноцінної художньої картини світу, часу і характерів, описаних у творах. Після прочитання цього попередження ЖОДНІ ПРЕТЕНЗІЇ НЕ ПРИЙМАЮТЬСЯ!!! ЗАБОРОНЕНО ЧИТАННЯ ЛЮДЯМ БЕЗ ПОЧУТТЯ ГУМОРУ!!!

Антін Мухарський

Доба. Сповідь молодого бандерівця

Неполіткоректний роман у чотирьох частинах

Передмова

Восени 1994 року, коли я знічев'я забрів до Спілки письменників України, перестріла мене на сходах місцева секретарка й сповістила змовницьким тоном, що під проводом Спілки якраз створено комітет, у якому приймають рукописи на міжнародний літературний конкурс «Гранослов». А потім спитала, чи немає у мене чогось цікавенького?

На ту пору лежали в шухляді мого письмового стола кілька нотатників, у які я заносив певні думки та враження від наших національно-визвольних змагань часів здобуття Незалежності з року так 1989-го аж по нинішній час, але вони потребували певної систематизації та редагування. «А чому б мені з тих нотаток не зліпити якусь повість чи й навіть роман?» – подумалося після тої розмови, і оскільки часу вільного мав купу, то увесь вересень і жовтень просидів у бібліотеках та на кухні власної квартири, від руки переносячи на папір записи з нотатників.

За ті два місяці «зліпилася» у мене досить пристойна повість, яку я не знав як назвати: «Герой нашого часу», чи «Як гартувалася криця», чи «П'ятниця. Тринадцяте», чи «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». А оскільки всі більш-менш пристойні назви було вже розібрано моїми літературними попередниками, то я й назвав оту повість «Доба», ну, в плані не просто відтинок часу, а в плані «Доба-Епоха» – просто, як кажуть, та зі смаком.

Саме вона й отримала гран-прі на конкурсі «Гранослов», а ще право бути виданою окремою книжкою у видавництві «Український письменник» накладом у

тисячу екземплярів (що є нині неабияким літературним раритетом).

Цей «дебютний успіх» надихнув мене на продовження, і за якихось три наступних місяці я перетворив повість «Доба» на повноцінний роман у чотирьох частинах, який був майже готовий улітку 1995 року.

Але часи стрімко мінялися, й національно-піднесене українське відродження початку дев'яностих змінилося глухою апатією, а часом неприкритою ворожнечею промосковсько-імперських сил до всього українського, тим більше що у двох останніх частинах мого роману піднімалися гострі соціально-політичні проблеми, що не вкладалися в прокрустове ложе офіційного дискурсу кучмівської доби.

Погулявши по різних видавництвах з пропозицією видати «Добу» окремою книжкою, я усюди отримав відмови й урешті закинув цю невдячну справу.

З тої пори «Доба» так і лежала в моїй шухляді, аж поки я знову не почув її тихий голос. «Час настав, друже, – шепотіла вона мені, – адже все, про що ти писав і думав майже двадцять років тому, все це актуальне й нині».

Тому, користуючись нагодою, хочу подякувати пану Івану Дзюбі за його життя і творчість, а особливо за останню книгу «Нагнітання мороку», бо вона повернула до життя певні забуті думки та асоціації.

Кажу «Дякую» з великої літери пану Юрію Винничуку (і не тільки за блискучий вірш «Убий підараса», що послужив каталізатором продовження проекту «Легідна українізація», а й за люб'язну згоду процитувати в деяких місцях роману його есей «Малоросійський мазохізм» та безсмертне оповідання «Ги-ги-и»!)

Кажу «дякую» моїм батькам та близьким, що терплять усі мої «бандерівські вихляси».

Кажу «дякую» своєму Народові й Господу Богу, що дає нам право жити й творити!

Ну й насамкінець хочу подякувати всім ворогам Незалежної України, бо саме ви своїми діями, словами й вчинками пробудили мое вже давно забуте бажання дописати цей роман до кінця.

З любов'ю та повагою,

автор – Антін Мухарський

Київ 2012 р.

Застереження

Цей літературний твір створено на основі подій, які могли би мати місце в реальному житті, а могли б і не мати.

Будь-які аналогії та порівняння героїв роману з реальними людьми є недоречними, бо майже всі персонажі, представлені й згадані в романі, є скоріше уособленням характерних рис того чи іншого людського психотипу та художньою вигадкою автора, аніж правдивим зображенням осіб, що перебували в стані фізичного буття в певний проміжок часу, описаний у романі.

Усі неполіткоректні вислови, вжиті у романі, є лише приватними та суб'єктивними думками тих чи інших персонажів і промовляються від їх імені.

Автор не несе жодної відповідальності й не приймає на свою адресу жодних звинувачень у розпалюванні міжнаціональної, расової чи міжконфесійної ворожнечі, жодних закидів щодо пропаганди фашизму, расизму, ксенофобії, гомофобії, свідченням чого є застереження на початку роману, яке ви зараз і читаете.

Автор завбачливо попереджає, що читати цей твір не рекомендується людям із нестійкою психікою, схильним до психопатичних та параноїдальних станів, спричинених браком культури, толерантності, освіти та виховання, радикальним адептам людиноненависницьких тоталітарних ідеологій, а також дітям до 18 років, вагітним жінкам та людям без почуття гумору.

Усім іншим бажаємо приємного читання!

* * *

Присвячується усім тим, хто боровся, попри все бореться, а також усім тим, кому ще належить поборотися за Україну!

Частина перша

Ніч

Розділ перший

Народжений новою добою

13.11.1993 року

Доба народжується на кухні під електронне цвірінкання позивних радіостанції «Промінь». «Боже великий, е-ди-и-и-иний, Нам Україну храни...» – награв радіо над моїм вухом. Я сиджу на кутовому червоному диванчику від чеської кухні «Марія» за білим столом, вкритим картою, трохи пошарпаною клейончастою скатертиною, і вечеряю.

Мій дім – масивний київський будинок сталінської довоєнної забудови, пофарбований у жовтий колір, посічений дощами та потрощений роками, стоїть на печерському пагорбі серед могутніх старих кленів, каштанів та горобин, закутий у мряку листопадової ночі. Збудований Альошиним на початку 30-х років на розі вулиць Московської та Панаса Мирного, він багато чого пережив і певною

мірою уособлює долю моєї багатостраждальної країни з усіма її голодоморами, сталінськими репресіями, тотальним змосковщенням і, зрештою, героїчною боротьбою небайдужих до її долі синів творчої інтелігенції, до яких я себе певною мірою, хе-хе, зараховую.

Я маю за плечима 25 років життя, повну вищу освіту (Київський театральний інститут ім. Карпенка-Карого), дружину, півторарічну дитину, дворічний стаж роботи у Великому Державному Театрі (далі усюди скорочено ВДТ), невеликий досвід роботи за сумісництвом у школі (викладаю старшокласникам історію світової культури), десятки зо три непоганих віршів, дві одноактні п'єси, багатий щоденниковий матеріал, ненаписаний роман, декілька публікацій в літературно-громадських журналах, силу-силенну амбіцій, невдоволене самолюбство, безмірну самоіронію, саркастичне світосприйняття, палку любов до життя, ніжну душу, невблаганний потяг до ідеалу, схильність до рефлексій, психоаналізу та психофізичної школи акторської гри, три заплomboвані зуби, медаль ім. Ернста Тельмана та Вільгельма Піка за роботу з дойче-піонерською організацією, яку мені вручив сам голова німецького комсомолу під час служби у лавах радянського окупаційного контингенту в Німеччині (і цим дуже пишаюся), батьків, молодшого брата, а ввечері – страшенний апетит, який я вдовольняю всіма можливими засобами.

Сьогодні мій фізичний голод вдовольняють: смажена дружиною картопля, п'ять чи шість тоненько нарізаних шматочків вареної ковбаси «Шахтьорська» (чому вже, наприклад, не «Бидловозинська» чи «Важкопромислова»), бо це єдиний м'ясний продукт, який на теперішній день можна вільно купити в магазинах, а також три консервовані помідори, що я їх вловив у трилітровому слоїку. Ті ж помідори, що я не виловив, розлазилися під пальцями, лишаючи на своїх ароматних тільцях сліди моєї браконьєрської діяльності, і знову падали в холодний гострий розсіл, ото ж завтра матиму від дружини рознос, в якому з усією нещадністю будуть викриті моя неохайність, непорядність, жлобство, неповага до чужої праці та інші ментальні ознаки, притаманні представникам української творчої інтелігенції, особливо коли вони перебувають у стані культурологічного шоку.

А я таки був шокований. Повернувшись близько дванадцятої додому, я тримав у руках фантастично коштовну річ – перше число літературно-мистецького часопису «Четвер». Гарне таке... Із білою шерехатою суперобкладинкою, з підписами усіх тих хлопів, що влаштували сьогодні у будинку актора дійство під назвою «Мистецьке читання літгурта "Бу-Ба-Бу"». От вони – всі, як один,

розписалися – Андрухович, Неборак, Ірванець і ті, що до них доєдналися, – Іздрик, Прохасько, Єшкілев. Ось він – унікальний артефакт народження нової української літератури – лежить переді мною на столі, а я їм і милуюся ним. Жую свою картоплю, закусую «Шахтьорською» ковбасою, раз у раз висмоктуючи терпкий кислувато-солоний сік з помідорів, і марю, марю... Марю новою Великою країною, що постала на мапі Європи, марю її великим майбутнім, щасливими днями, марю її вольною вдачею та тим захватом, який розпирає мої груди, коли я згадую, як хлопці читали уривки своїх оповідань та поезій, коли я розумію, що я – українець! (Чомусь у цьому місці захотілося сказати з пристрасстю, що я, чорт забирай, – українець! І ще так козацькою рукою махнути, типу «крикнув-свиснув на коня»... але я утримався від зайвого пафосу.)

«Боже великий, еди-и-и-и-иний, Нам Україну храни!» – удруге награв «Промінь» над моїм вухом опівнічні позивні. «Ну, як так можна смажити картоплю?» – звертаюсь подумки до дружини, активно працюючи щелепами. Вона (картопля) наче варена. А я люблю смажену, із золотою шкоринкою! І мене не зупиняє той факт, що я всім еством своїм відчуваю, як у мені накопичуються канцерогенні речовини. «Хочеш довго жити – викинь сковорідку», – кажуть йоги. Я хочу довго жити! Я хочу жити! Творити! Любити! Але не можу, ну, не можу я, милі мої йоги, без смаженої картоплі! Не пити – можу, не палити – можу, наплювати на зовнішній вигляд – можу. Можу двадцять разів підтягнутися на турніку! Ну, п'ятнадцять... Можу замкнутися в собі, можу бути нечемним, задирикуватим, можу витримувати піст, можу бігати зранку, можу красиво декламувати вірші Драй-Хмари... Я можу все! Але без смаженої картоплі не можу! Це скромна радість мого шлунка, це хвилини лагідного щастя, це гідне завершення складного, напруженого робочого дня. Це праця селекціонерів, трударів колгоспів (чи що там зараз замість них?), водіїв, вантажників, продавців і моєї дружини (невдячна праця, я їй про це завтра нагадаю. Спочатку подякую, а потім нагадаю...), якій я віддаю належну шану! М-м-м-м... Нездара! Я ж її вчив, що картоплю не варто прикривати накривкою з самого початку. Нехай випариться зайва волога. Часник треба кидати у самому кінці, за хвилину до того, як вимкнути газ. І, тільки вкинувши часник, можна накривати!

«Боже великий, еди-и-и-и-иний...» – утретє лунають позивні над моїм вухом й уриваються на самому початку, так і не дійшовши до фінального димінундо. Червоний радіоприймач «Маяк» на стіні за моєю спиною завмирає і починає тихенько шипіти. Це означає – місцевий час нуль годин нуль-нуль хвилин. Почалася нова доба. Радіотрансляційна мережа припинила свою роботу. «Нам Україну хра-ни-и-и-и-и...» – доспіваю я вже сам у повній тиші, активно пережовуючи картоплю і гортаючи перше число літературно-мистецького

альманаху «Четвер».

«Ги-ги-и» – натрапляю очима спершу на забавні малюночки, а потім на назву оповідання та прізвище автора – Юрій Винничук... Хто такий – не знаю? Гортаю далі і жую, жую, жую... Єшкілев, Прохасько, Іздрик, Картопля, Ковбаска, Помідорчик, знову Єшкілев...

О, мій апетите! Ти – мое зцілення, ти – мое щастя! На мить я забуваю про все і віддаюся йому до останку. Він слугує стомленому мозкові, виснаженому емоціями, очищаючи його від уривків спогадів, ракурсів, інтонацій і шлейфів дня, що минув. Його неандертальська сутність зцілює та надає сил. Їм я негарно, ну вже в усякому випадку неестетично – ги-ги-и, як австралопітек – ги-ги-и (це ж треба, причепилося до мене це Винничукове «ги-ги-и»), адже інколи людині треба злитися зі своєю природною сутністю, відчути в собі одвічний поклик предків, що розпалювали ватри за допомогою кременя та полювали на шаблезубих тигрів. Погляд мій автоматично обмацує поверхні знайомих стін, майже новий холодильник «Мінськ» з відірваною ручкою (дається взнаки зниження якості продукції в останні роки радянської влади), якісь недолугі коричневі з зеленим шпалери на стінах (клеїли, що було, бо іншого не було), стару, ще бабусину ліану, трилітрові порожні слоїки для молока на підвіконні, потріскану стелю, грубезні віконні рами з патьоками давно вже не білої фарби, жовто-бурий лінолеум «а-ля Лувр», як жартує моя мама, недбало викладений коричневий кахель біля мийки й товсті чавунні батареї, такі собі індустріальні баяни часів перших п'ятирічок – типовий сумний натюрморт звичайного пострадянського житла, на який я, одначе, не звертаю уваги, бо зі мною мій апетит! Щастя мое! Мій рятівнику! Я насолоджуюсь активним слиновиділенням не згірше, ніж «Червоними виноградниками» та «Зоряною ніччю» Ван Гога. Я втішаюся гостротою присмаку холодного помідора, неначе божественним синкопічним співом Шинед О'Коннор. Серце мое завмирає, наче я знову бачу перед собою божевільно-пристрасні очі Катрін Деньов у фільмі Бунюеля «Денна красуня» – очі пропащого янгола, а не купку смаженої теплої картоплі. Апетите мій! Завдяки тобі в душі моїй лунає давно забутий відгомін юнацьких еротичних мрій. Ти примушуєш мене забувати про те, що понад усе цікавить високоосвічену, культурну та моральну людину (тобто про самого себе), і вчиш відчувати життя в усій його повноті – пухирцями на язиці, стравоходом, шлунком, шкірою, по якій бігають мурашки тваринного задоволення. У такий спосіб інстинктивний та банальний процес жування перетворюється на священне дійство, апофеоз абсолютної гармонії Всесвіту, і то одна з найвищих та найшляхетніших насолод, якими тішить себе грішна людина на цій землі, – насолода від споживання хліба свого щоденного. Слава тобі, мій апетите!!! (У

душі звучить патетична музика.)

«Жуй повільно, чемненько. Випрями спину й кожен шматок пережовуй не менше шістдесяти разів. Він має добре просякнуту слиною, яка своїми ферментами розчинить частину вуглеводів і поліпшить процес травлення», – з глибини далекого дитинства раптом виринає світлий образ моєї, Царство їй Небесне, бабусі – неперевершеної виховательки, знавця й дослідника медичної літератури, свідка царського режиму, прихильниці застосування фізичних методів лагідного насильства (ремінь, різки) для виховання гармонійної особистості. Я всміхаюся до себе й згадую в деталях дуже чітко той момент, коли вона мені це сказала. Я сиджу за цим самим столом, який вкритий приблизно такою ж скатертиною, і споживаю якісь котлетки з картопляною пюрешкою, а вона мене повчає.

Надворі 1976 рік. Саме розгул брежневського застою. Уся країна повниться споживацькою лихоманкою – румунські стінки, нові моделі телевізорів «Електрон» та «Горизонт», німецькі килими та сервізи «Мадонна», болгарські джинси «Ріла» та польські джинси «Одра», чеські луна-парки, жувальні гумки «Педро» (соціалістична відповідь європейському аналогу «Дональдів»), китайські термоси та багато інших цікавинок, за якими ганяється увесь радянський народ. Будують БАМ. Вдало закінчено космічний експеримент «Союз-Аполлон». Навколо зачаїлося КДБ. Дисидентів висилають з країни. Євреї тікають самі. Кидають за ґрати учасників Гельсінської спілки. Кандидатів у члени приймають у члени, а я – восьмирічна міська дитина із повною відсутністю апетиту – сиджу на тому ж самому, що і зараз (тільки абсолютно новенькому й дуже модному), червоному диванчику й жую. Жую довго, рахуючи кожен рух щелеп. Я чомусь дуже чітко запам'ятав ту цифру, яка в мене тоді вийшла, – 111. Можливо, цьому сприяло те, що мій друг Костік Папуас (Папуас – то прізвисько, бо був надто кучерявий) жив саме у сто одинадцятій квартирі.

– Сто одинадцять, – кажу бабусі, проковтнувши їжу.

– Що – сто одинадцять? – відриває вона очі від журналу «Здоров'я» з телеведучою Юлею Білянчиковою на обкладинці.

– Сто одинадцять разів замість шістдесяти... жував я... ну, щоб проковтнути все, що було в роті... – кажу я.

– Це тому, що батьки тебе не привчили з дитинства їсти естетично, а дозволяли набивати повний рот, як опудалу городньому. Принести дзеркало, щоб ти подивився на оту мавпу, яка сидітиме перед тобою? Га?

– Не треба! – лякаюся я, не дуже розуміючи, про яку мавпу йдеться. Про мене чи що?

Тим часом бабуся продовжує... «От у австро-угорській школі цісарських драгунів...» – і далі я вислуховував цілу теоретичну викладку (мабуть, поцуплену з чиїхось мемуарів – улюбленого літературного жанру моєї бабусі) про виховання майбутніх драгунів у якомусь там віденському корпусі. Бабуся довго, смакуючи кожним словом, розповідала мені про якісь жахливі тортури, які над ними проробляли, примушуючи їсти з ножем і виделкою, тримаючи під пахвами томи великої німецької енциклопедії, або про ходіння із запхнутим у сраку крейцером, щоб хода була підтягнута й шляхетна, або про стояння з однією піднятою ногою (таке, до речі, і в радянській армії практикувалося) і ще багато безглузких та нудних екзакуцій, які б сприяли вихованню хороброго воїна та шляхетного лицаря-джентльмена – ідеалу моєї бабусі. Але той ідеал аж ніскільки не підходив для мене. Стрункий придурок з вусами, вбраний у пір'я, сяючий золотими гудзиками, з двома нудними книжками під пахвами та п'ятаком у сраці? Ні! Звиняйте! Я хотів бути Гойком Мітичем – «Великим змієм» чи вже на крайняк Діном Рідом – визволителем пригноблених індіанців, поїдачем сирого м'яса й вправним гравцем на губній гармошці. «Боже, який жах!» – казала бабуся, коли разом зі мною дивилася ті фільми: «Чингачгук», «Оцеола», «Син вовка» чи «Золото Маккени», а я був у захопленні від героїчної вдачі моїх улюбленців.

– Мерщій за фортепіано, і п'ять разів без помилок зіграти «Пастушок» Майкапара і двічі «Прелюдію» М'ясковського! – казала вона по закінченні фільму, і це був трагічний для мене реванш за отриманий ковток насолоди.

Сімнадцять років минуло відтоді. Червоний куточок, стіл і навіть бабусина ліана ще жива, а її вже три роки немає на світі. А я – живий, молодий, здоровий – сиджу на тому ж самому місті, жую свою картоплю і, злегка усміхаючись, згадую ті щасливі часи.

«Цікаво, а скільки разів я маю тепер прожувати їжу, щоб проковтнути те, що в роті?» Набираю виделкою картоплі, відкушую шматок ковбаси «Шахтьорська» (чому вже, наприклад, не «Пупорізна» чи «Жлободухівська»), впиваюся губами в

помідор і жую... один-два, розмірковуючи про те, що дитинство завжди лишається з нами, і ми інколи дозволяємо собі, вдихнувши запах півонії або розгортаючи цукерку, раптово зупинитися й знову полинати в спогади про той безтурботний час, повернути ті думки-ниточки, якими оточував нас світ у хвилини, коли ми вперше відкривали для себе серпневий аромат стиглої груші чи, картаючись, не могли втриматися від спокуси та не з'їсти «Гуллівера» перед обідом. Але час іде. Абсолютне щастя затьмарюється досвідом і жорстокістю. Ми обростаємо гріхами, комплексами, образами, затаюємося й ховаємо в собі те м'яке, гороб'яче ество дитини, придушуючи його шпичкастою крицею досвіду, сили, впевненості. І тільки на самоті або серед дуже близьких людей ми іноді даємо волю цим почуттям, і, якщо вони знаходять відгомін, одразу ж спадає вантаж років і створюється хитка ілюзія блакитно-рожевого щастя. От чому нам так потрібні тати й мами, брати, сестри, діти, дідусі й бабусі, стіни, запахи, спогади... Сорок сім! Я заковтую першу порцію поживи з картоплі, ковбаси та томатного соку. Загрибаю рештки язиком, жую ще кілька разів і ковтаю. Шістдесят! Все, як казала бабуся. Світла їй пам'ять!

За цими фізіологічно-ностальгічними екзерсисами я не помічаю, як на тарілці лишається менше чверті від величенької порції. Настає часткове насичення. Рухи кволють, напруга в усьому тілі спадає, і ти, відкинувшись на спинку диванчика, кажеш «хух!», і прожитий день знову повертається до тебе уламками фраз, думок і ракурсів. На тлі феєричного виступу «бубабістів» ти згадуєш про незакінчений, цілком постмодерний есей, про забуту після якогось свята короковку з Мазепиним обличчям на тлі облупленої лаврської стіни – символ легковажності адептів фестивального руху всіх часів і народів, потім у тебе з'являється згадка про недописаний вірш, про варварську суть російської ментальності, потім ти подумки згадуєш натхненні рухи Андруховича, який читає поезії з циклу «Екзотичні птахи і рослини», потім рука твоя тягнеться до часопису «Четвер», що лежить розкритий на сторінці «Ги-ги-и». Ти читаєш перший абзац: «Було мені, либонь, зо п'ятнадцять років, а братові Максові – шість, коли наш татуньо виграв на довічне володіння дерев'яну садибу, єдиною незручністю якої було те, що там можна було тільки лежати і знаходилася вона на глибині двох метрів під землею». З першого разу я не врубуюсь у тему, не розуміючи, про яку «садибу» йдеться. Перечитую фразу ще раз і ще раз, аж потім до мене доходить, що у тій фразі йдеться про звичайну труну! І тобі стає смішно! «Гарний вечір! Гарні хлопці!» – думаєш ти і, відклавши часопис, ідеш до плити, аби закип'ятити чайник.

Увімкнувши газ, набираєш у чайник воду (зливаєш її щонайменше хвилину – рекомендація санітарних служб), ставиш чайник на вогонь і, спершись руками на

підвіконня, прикладаєш лоба до холодного скла у віконній рамі. Пара з рота малює на склі туманні плями, а ти дивишся у листопадову ніч, і тихий, ситий спокій знаходить на тебе! Все правильно, ти на своєму місці, на своєму шляху. У тебе гарні друзі, професія, родина. У твоєї країни прекрасне майбутнє. Нічого, що зараз вона лежить у руїнах і над попелищем струмує димок. Проросте молода трава – свіжа, потужна. Вистрелять бруньки, налетиться потугою листя, з'являться молоді герої. Вони вже з'явилися! Ти їх бачив сьогодні. Бачив повний зал молоді, бачив їхні обличчя й щастя від того, що ми всі разом, що ми всі єдині. Слухаємо СВОЮ новонароджену поезію, співаємо СВОЇХ новонароджених пісень, сміємося від почуттів, що переповнюють серце від усвідомлення того, що мрія наших предків – Незалежна Україна – збулася і ми свідки цьому. Нам тут працювати, нам її відбудувувати, нам тут жити й народжувати дітей і жити, жити, жити... Глибоке й потужне відчуття щастя накочує на мене, і я, набравши повні груди повітря, видихаю його, вдивляючись у глибоку листопадову ніч.

Українцем я став не одразу. Хоча, точніше, я сам вирішив стати українцем. Як це так, запитаєте? Адже українцями не стають, а народжуються. Аж ні, зовсім ні. У якомусь близькому чи далекому майбутньому, можливо, так і буде, а за тих часів, коли жив я, право бути українцем треба було вибороти й відстоювати його щодня, бо геть усі намагалися відібрати його у тебе. Адже навколо лежала величезна, безкрайня територія від самих Карпат аж до Курильських островів, щільно заселена численними племенами гомо советікус. Такою собі велетенською сірою біомасою або, як казав той, «особливою породою» людей, в яких імперська держава під назвою СРСР стерла майже всі національні, культурні, ментальні відмінності, плекаючи у такий спосіб єдиний «радянський» народ, таку собі мільйонноголову гідру, що її селили в будинках барачного типу, байдуже чи «хрущовської», чи «брежневської» забудови, довбешку задурювали великою надмісією, типу «світлого майбутнього», годували ерзацем естрадної попси, шлунок набивали дешевою вареною ковбасою, а розум заливали доступним алкоголем. І раптом якомусь придуркові на прізвище Горбачов (хоча чому придуркові, була б моя воля, я б спорудив йому монумент на центральній площі Києва як асоційованому творцю Незалежної України) спала на думку ідея позбавити народ алкоголю. І все – імперія розвалилася. А на її руїнах постала, а точніше, «впала нам на голову» Незалежна Україна. А от що з нею робити, гадаю, мало хто знає й у самій країні. Бо всі ті десятки, ну, може, сотні патріотів, які відсиділи за Україну в мордовських таборах, просто фізично не здатні охопити всі ділянки державотворчої діяльності, усі фронти, на яких треба виступати й ладнати підмурок нової держави. Натомість займають їхні місця такі собі хохли-перевертні, московські запроданці, повилазила нагору хижа, бандитського виду

наволоч, що приймає якісь закони, сидить у Верховній Раді, радиться, «мутіт», «решает». І навіть Народний Рух України, який так славно виступив на самому початку дев'яностих, тріщить по швах, бо не здатні й самі патріоти домовитися між собою, і в цьому я бачу запоруку подальшої запеклої борні між «дійсно Україною» і «псевдо-Україною», або таким собі сурогатом УРСР, в який нас знову може потягнути вся та комуно-фашистська компартійна зараза, яка нині перефарбувалася в адептів незалежності, повбиралася у вишивані сорочки й зі слізьми на очах співає «Ще не вмерла...», приклавши руку до серця.

У 1989-му, коли я повернувся з армії, вже не застав тої країни, яку пам'ятав. За ці два роки все змінилося. Я вперше, – клянуся! – вперше почув на вулицях Києва українську мову... Не в телевізорі, не в інститутських стінах, де українською в побуті спілкувалися кілька професорів, яких усі вважали старими маразматиками, а в природному середовищі, і не з вуст селян на базарі, які й розмовляли страшним суржилом, а з вуст моїх однолітків, з вуст передової молоді, яка вчилася в університеті Шевченка, в педагогічному університеті, в політесі, в інших вишах. І трапилося це на концерті групи ВВ, який відбувався у будинку культури авіазаводу імені Антонова. Набився тоді повний зал, і всі переважно розмовляли українською, і тоді я – вперше! – теж у побутовому спілкуванні заговорив українською і, не повірите, відчув такий захват і піднесення, відчув себе представником молоді модерної нації, яка народжувалася в мене просто на очах. Не українцем шароварно-жлобського розливу, не тупим фольклорно-етнографічним ембіцилом, не холопською почварою кремлівсько-імперського штабу, а СПРАВЖНІМ, ЖИВИМ УКРАЇНЦЕМ, носієм української культури й ментальності (живої культури й живої ментальності, хочеться додати у цьому місці), людиною з великою історичною місією відродження Великого Українського Духу, яким жили й за який віддавали своє життя покоління моїх пращурів. Не зважайте на деяку пафосність моїх слів, адже у цьому місці своєї оповіді я не можу втриматися від подібних нот, бо вони якнайкраще передають ту піднесено-романтичну атмосферу, у якій мое покоління з дітей гомо советікус перетворювалося на українських патріотів.

Пам'ятаю, я тоді виголив собі справжнього чуба, почепив на чорну вишиванку червоно-чорний прапорець з портретом Степана Бандери й ходив так Києвом, наражаючись інколи на ненависні погляди відставних кадебістів, потворних комуняцьких старушенцій та колишніх партактивістів, які буравили мене очима, а я чхати на них хотів! «Комуняку – на гілляку!» – проказував подумки, як молитву, аби відвести лихе око, хоча про всяк випадок завжди носив у полотняному наплічнику важкеньку гирьку та армійський ремінь з мідною пряжкою, яким вправно міг відбитися від ворогів у разі нападу. Мама у ті часи

часто заламувала руки й плакалася, що мене заметуть у КДБ, а я їй на це відповідав: «Хай беруть! За Україну і життя покласти не жаль!». – «Дурень! Ой, молодий дурень!» – нарікала мама, але я був стійкий у своєму бажанні відчувати себе українцем. «Ну, як справи, бандерівець?» – завів тоді й батько собі звичку жартома називати мене «бандерівцем». «Та нічого, – теж жартома відповідав я йому, – от незабаром виборемо Незалежність і всіх вас, комунак та кадебістів, вишлемо із країни». На те батько трохи ображався, бо хоч не був кадебістом, але в партії «состоял», не стільки через ідеологічні принципи, скільки через необхідність, бо служив режисером-постановником у великому відділі фестивалів та концертних програм, так би мовити, воював на ідеологічному фронті. «Ну-ну, – відказував мені, – ти насправді будь із цим обережним, бо, мені здається, ще трохи – й знову почнуть закручувати гайки. І буде тобі справжня тюрма, а не Незалежність!»

А справді, про яку незалежність можна було говорити, коли ніхто навіть і гадки не мав, що велика Радянська імперія може отак взяти і в один день гахнути. Ну, почали видавати книжки Стуса, Винниченка, Хвильового. Згадали усіх, хто належав до когорти Розстріляного відродження, відродили пам'ять про Курбаса, Крути й УНР. Почали майже потайки, але все-таки говорити про Голодомор. Із Західної України проривалися звістки, що там чи там відкрито вивісили на сільраді жовто-блакитний прапор. Але то була швидше так – гра в Україну. Імперія здавалася чимось могутнім і незборимим. Це вже потім була перша «Червона рута», Брати Гадюкіни, Сестричка Віка, Андрій Миколайчук, потім була революція на граніті і багатотисячні мітинги, живий ланцюг на день злуки УНР і ЗУНР, Янаєвський путч, під час якого ми з моїм армійським товаришем Шурою Бойком ховали під гілками ялин біля Центральної пошти цеглини, щоб при нагоді жбурляти їх у танки, які мали придушити «антинародні виступи». На щастя, цього не сталося, а замість танків звалилася нам з неба сама Незалежність, і всі оп'яніли від щастя. Ходили, браталися, співали стрілецьких та повстанських пісень. А за мною в родині так і закріпилося прізвисько «бандерівець», хоча насправді про Бандеру я знав мало, він був для мене скоріше уособленням спротиву тій радянській системі, тому імперському комуно-фашизму, який затоптав у землю мою державу й закатував мільйони невинних моїх земляків. А Степан Бандера був найближчим, найдосяжнішим, ще майже живим втіленням того незборимого українського Духу, який промовляв у мені. Він був європейцем, а не азіатом, він був націоналістом і так само прагнув української незалежності, як і я, і боровся за неї, і загинув від рук кремлівських агентів, виборюючи своєму народові право на гідне й цивілізоване життя. Його вороги були й моїми ворогами – імперія, комуністи, російський великодержавний шовінізм, азійська тиранія, придушення свободи, влада стада замість індивідуальної

відповідальності, підступ, брехня – то все наші вороги. Правда, честь, гідність, європейська культурна традиція, індивідуальна відповідальність, дієвий патріотизм, пошана до культурних цінностей, чесна праця – то все наші чесноти. Якщо це й твої цінності, друже, ставай на наш бік. Ставай українцем або, якщо хочете радикальніше, – то ставай «бандерівцем». Бо Бандера для комуняк та азіатів, як червона ганчірка для бика! Хай знають сволоцюги, що живий і невмирущий наш український Дух, хай виють у своїй Московщині й захлинаються слиною від ненависті до всього українського. Бо бояться понад усе вільної, щасливої та дійсно незалежної України, бо як буде така Україна, то не відродиться вже більше Імперія! Ось так думав я собі в ті благословенні часи.

А червоно-чорний прапорець з портретом провідника ОУН-УПА Степана Бандери лежить тепер у кришталевій НДРівській вазі поруч із іншими артефактами тієї вільної, щасливої пори, а саме – ручкою В'ячеслава Чорновола, яку він забув на столі після виступу в Спілці письменників на зборах Руху, а я поцупив, довгою стрічкою індійських презервативів, на яких чорним фломастером залишив свій автограф Левко Лук'яненко, підписавшись «За Вільну, Єдину, Соборну Україну!» (так, певно, і не зрозумівши на чому він розписався), та календариком з портретом Тараса Петриненка на тлі українського прапора й написом: «Вірне серце твого сина я кладу тобі до ніг» з автографом на зворотному боці. І дарма, що я вже давно не ношу того оселедця, проте у душі однаково лишаюся відданим усім тим принципам і думкам, якими жив на початку дев'яностих, коли відчув себе СПРАВЖНІМ УКРАЇНЦЕМ або, якщо хочете, «бандерівцем».

Отак стою я на кухні, притулившись лобом до прохолодного скла, і за кілька хвилин згадую цілу епоху, цілу добу тої піднесеної хвилі національного відродження, свідком і безпосереднім учасником якої був, і стає мені так затишно та приємно, і дивлюсь я в ту листопадову ніч, і знаю цю ніч напам'ять. Я колишу її, як мрію, у своєму серці й у своїй душі.

Ось ти – Антін Каштанський – корінний киянин, а це означає – напівукраїнець, на третину поляк, на чверть росіянин, на одну восьму скіф, гун, сармат та половець, о пів на дев'яту космополіт, о десятій завзятий націоналюга, о пів на дванадцятку повертаєшся з Будинку Актора додому. Ти йдеш мокрими, притрушеними жовтим листям вулицями, а навколо тебе вируючі неонові корпускули світла рушають у дикий геометричний танок, блимаючи темними зіницями калюж, у які ти намагаєшся не вступити. Вони наче розчленовують тебе на дві тіні. Ліхтарі виривають з мряки сріблясті конуси, і від їхніх мацаків тінь твоя, що йде

попереду, росте й росте, розчиняючись у мерехтливому блискучому асфальті, а та, що наздоганяє, – бубнявіє чорнотою темних підвалів і, врешті, теж обганяє тебе. Ти – повільно крокуюча система осінніх координат, крапка перехрещення двох діагоналей мряки в латинській літері V. Кронами дерев пробігає вітер, й зрідка продзеленчить порожній акваріум трамвая. Перехожих нема. Вони ховаються там – за теплими вікнами, у яких жевріє світло й точиться дивне, вабливе життя. Ти любиш потайки зазирати в ті вікна. Ось і тепер очі твої ніби набувають чарівної здатності просвічувати цегляні стіни будинків. А за ними – блищать у сервантах фарфорові сервізи і кришталеві, м'яко рухаються коти, негучно гудуть холодильники, висять килими, пихкають парою чайники, стоять на полицях книги, газети лежать на столах поруч із кульками печива, сушки та карамелі, бурмоче телевізор, блимаючи картинками якогось бездарного кіно часів перебудови, в якому грають кацапські кінокумири Дмитро Харатьян, Тетяна Друбіч та Панкратов-Чорний. Звучить якась музика... Віолончелі, скрипки, фагот. Музика вайлуватого туману... Люди вкладаються спати, бо завтра на роботу, позіхають, чухаються, роздивляються зморшки під очима та волосинки у носі, висолоплюють язики, роблять масаж шиї... Бузковапіна днів спадає... Сірі, карі, зелені, блакитні, порожні, злі, покірні, чорні, байдужі, косі, втомлені, красиві, мутні очі під повіками завмирають, скляніють, і сон тріпотить на кінчиках вій. Сон бродить листопадним Києвом, зазирає в оселі, пестить і вгамовує пристрасті. І ти – безнадійний романтичний недобитку – йшов тільки-но цією листопадовою ніччю і знав, що на тебе чекає вечерея, а за стіною, поруч із твоєю маленькою запашною та лагідною донечкою, спить мила і, в принципі, кохана дружина. І життя твоє без оцих тихих листопадних ночей – колюче і непевне. І ти стоїш, припавши лобом до холодного скла, і знаєш, що за хвилину закипить чайник, ти завариш собі солодкого чаю з молоком, вип'єш повільно й розважливо, насолоджуєшся кожним ковтком, помиєш посуд, прибереш на столі, а потім підеш вмиватися та чистити зуби. Потім ти пройдешся квартирою, перевіриш, чи замкнені двері, вимкнеш усюди світло й у рідких променях вуличних ліхтарів зайдеш до кімнати, де вже сопуть твої. Роздягнешся, повісиш речі на спинку стільця й навпомацки, відкинувши ковдру, станеш спершу на одне коліно, потім завалишся набік, підтягнеш до живота ноги й, підбивши рукою подушку, зручно вместишся на ній, накрившись ковдрою по самісінькі очі. Полежиш самотньо секунд тридцять чи й хвилину, а потім обнімеш дружину, притулившись до неї грудьми, і будеш вдихати свіжий аромат її довгого волосся, цілуватимеш її голі худорляві плечі, шию, покусуватимеш ніжну шкіру, гладитимеш рукою атласні стегна. Ти весь запалишся, напружишся, наллєшся кров'ю. Спочатку вона буде муркотіти, що хоче спати й що ти її розбудив, й що вона втомилася й нічого не хоче. Але то – пусті теревені. Ти запалиш її своїм бажанням, своєю твердою впертістю і потугою, зробиш її тіло вологим, гнучким і податливим і виліпиш з

нього все, що підкаже тобі фантазія. І ви – щасливі, дикі та гарячі – будете захлинатися у хвилях пристрасті, у тремтінні жагучої спраги, висотуючи одне з одного сили, молодість, молоко й трави, пшеницю й птахів, сонце, ріки, південні гарячі вітри, теплі червневі дощі, зоряне світло, і навколо вас вируватиме океан безмежжя, буруни Всесвіту, аж поки не зойкне підстрелена лебедиця і не загарчить в агонії вмираючий ведмідь, з якого витікає, мов життя, пульсуюча тисячоградусна плазма несамовитості, бажання й любові... І будуть хвилини забуття, і мляві руки топельців, з солодкого полону яких можна вибратися тільки зусиллям волі, аби вмотитися зручніше і, пестячи одне одного, відійти у примарні світи сновидінь. О! Кипить чайник.

Але чаю щось розхотілося. Я згадав, що молока вдома немає, а чекати, поки окріп вистигне, не дуже й треба. Натомість нестерпно захотілося до дружини. Замість чаю мою вечерю довершують кілька ковтків води з-під крана. Я прибираю на столі, мию посуд... Мимохіть перевіряючи, чи добре замкнені двері, кладу часопис «Четвер» у сумку, щоб почитати його завтра у метро та на репетиції. Чищу зуби і йду спати.

Розділ другий

Історія мого кохання

У темній кімнаті царює ніч. Майже посередині кімнати, притулившись до стіни, стоїть розкладна канапа. З одного боку спить дружина. Інший бік порожній. Це мій бік. Це мое ліжко – човен моїх роздумів, мрій. Лихий терен боротьби зла із добром, світла із темрявою. В кімнаті досить прохолодно. Я підходжу до батареї і навпомацки проводжу рукою по її ребристій поверхні. Батарея ледь тепла. «Знову опалення вимкнули!» – лихим словом поминаю працівників ЖЕКу, підходжу до ліжечка, де спить мое чарівне дитячко, моя кохана маленька донечка, і щільненько накриваю її ковдрою. Потім починаю роздягатися сам й у процесі цієї справи навіть трохи замерзаю. Залізши під ковдру, закликаю під нею у позі «зародка», намагаючись зігрітися. Згадую, що в якійсь телепрограмі я бачив, що у такій позі мексиканські індіанці ховали своїх покійників.

І я один. Один в усьому світі, й ніхто з моїх близьких не підозрює глибини моєї самотності. Звичайний рефлексуючий український інтелігент. Лежу й думаю

приблизно таке: людина – нещасна самотня істота, що понад усе боїться смерті, і все життя – це лише намагання втекти від цієї істини, створивши навколо ілюзію родинного щастя, суспільної користі та творчої діяльності. Сам на сам відповідатиме кожен з нас перед Богом за діяння свої на Страшному суді, і ця істина в усій повноті свого змісту лякає людину. Ну, зокрема мене – так точно! Наш мозок закодований на те, щоб повсякчасно створювати навколо людини ілюзію того, що життя це зовсім непогана річ, одфільтровуючи і залишаючи в пам'яті моменти добрі й щасливі і притрушуючи попелом забуття страшні й трагічні. Врятуватися від жаху смерті, захиститися від нього – це єдине егоїстичне бажання людини, з якого постає все інше: віра, дружба, любов, мистецтво, сім'я. І ти лежиш в самому початку нової доби в холодному ліжку своєї сталінської квартири на печерських пагорбах, а земля мчить у холодному, мертвому просторі, й протуберанці супернових зірок рвуться в чорне безмежжя Космосу, і навіть ти, дружино моя, що лежиш поруч і безмірно кохаєш нашу донечку, є нічим іншим ніж самозакоханою істотою, бо так само, як і я, боїшся смерті й хочеш, щоб кров твоя і через сторіччя зустрічала схід сонця й місяця, бо очима нащадків своїх померлі вічно матимуть зв'язок зі світом цим і через нащадків своїх можуть прожити більше від того жалюгідного терміну, який відпущено людині.

Всі ми боїмося смерті, бо вона єдина об'єктивна реальність, з якою нам так чи інакше колись доведеться зустрічатися сам на сам. Вона чекає нас на перехрестях доріг та автомагістралях. Сумна та неохайна, наче хворий голуб, човгає вона своїми кістками по розділовій смузі, а крізь неї мчать автомобілі. Раптом стріпнеться, розкине руки й ось – лежить людина в калюжі крові, око теліпається на білій мотузочці нерва, зуби оширені, нежива рука вивернута за спину, й розірваний черевик валяється метрів за тридцять. Смерть. Її багато в лікарнях. Вона сидить на підвіконнях тих вікон, що світяться після третьої години ночі. Вона зовсім суха й білява в нових мікрорайонах і ледь зеленкувата в старих кварталах міста. Заглядаючи нам в очі, повсякчас рахує вона кожен подих, кожен стукіт серця, й пахне від неї землею і карболкою, тліном, пилюгою, валідолом, соляркою, червоними гвоздиками – нею пропахнув цілий світ.

Але я не хочу вмирати! У мене ще так багато справ на цій землі! І нехай всі вони – ілюзія! Я людина слабка й полохлива! Зрештою, я лише людина! І тому, рятуючись від самотності й страху смерті, я випростовую уперед руки і притискаюся животом до теплої спини дружини, що спить поруч. Вона пахне морем. Я вдихаю її запах, і згадується мені одна історія, яку я мушу розповісти, бо без цього мій роман буду неповноцінним.

Наприкінці вісімдесятих повернувся я з армії і відразу відновився на другий курс Київського театрального інституту імені Карпенка-Карого. Вчилася зі мною на курсі феєрична, струнка та кароока дівчина з Одеси на ім'я Іванна. Виплекана сонцем півдня і теплим лагідним морем, мала вона вдачу веселу, грайливу й нагадувала мені сріблясту рибку, що плещеться в прозорих та повних світла морських хвилях. Як і всі студенти з інших міст, жила вона в гуртожитку, й вилися навколо неї непевні чутки про її зв'язок з місцевим аксакалом Колею Братушаком, який буцім уже дав їй «путівку у життя» або, висловлюючись медичними термінами, просто дефлорував. Проте чутки чутками, а на нашому курсі, не дивлячись на те, що охочих погуляти з Іванною було вдосталь, реальної кандидатури на це право так і не знайшлося. За межами інституту Іванна вела життя замкнене, принаймні для мене.

Не можу з абсолютною вірогідністю констатувати між нами факт так званої любові з першого погляду, проте з певністю можу стверджувати, що, побачивши одне одного вперше, пробігла між нами якась тривожно-манка блискавка, й неясне почуття чи то тривоги, чи то захвату відчули наші тіла й душі. Але оскільки (як з часом з'ясувалося) обоє ми були незайманими, то тривалий час бокували одне від одного, і не стільки через розбіжності темпераментів, скільки через бажання застерегти себе від чогось незрозумілого, але вже точно невідомого та тривожного, що мало увірватися в наше життя при ближчому контакті.

«Почуття пригноблене – отрутою стає», – сказав, як відрізав, свого часу татусько Фрейд. А й молодець, бо справді, із плином часу все більше й більше уваги приділяв я у своїх думках Іванні.

Нарешті настала пора з'ясувати все. І от як це сталося. Упадав за нею мій співкурсник і, можна сказати, товариш Саша Інгул (тут увага!!! – бо про Сашу Інгула я потім ще розповім окремо). Так от, хоч і гуляли вони з моєю Іванною вечорами, однак нічого серйознішого, окрім пари-трійки поцілунків при прощанні, у них не було. Я ставився до цього з удаваним спокоєм, оскільки за природою своєю ніколи не належав до підрозділу сексуальних агресорів і за складом душі був юнаком скоріше замріяним, аніж послідовним у свої любовних пригодах.

Того вечора після лекцій (була субота) ми практично всім курсом у повному складі попензлювали у гуртожиток відзначати день народження когось з наших.

Заходили по дорозі в магазини, закупували якусь недорікувату ще радянську провізію, яка кучо так лежала на величезних, майже порожніх прилавках. Одним словом, мандрували гамірною зграєю вулицями осіннього Києва. Опале листя каштанів шурхотіло під ногами, здоровезні тополі та клени співали небу своїх останніх серенад, і настрої був якийсь непевний – чи то веселий, чи то сумний, дідько його розбере цей настрої студентів-другокурсників театрального інституту. І раптом – гульк, виринає поруч зі мною писок Тані Дулярчук, однієї з подруг Іванни, й губи її пухкі та хтиві (вона до мене теж клинці підбивала) з залишками перламутрової помади, які гаряче нашіптують мені у вухо приблизно таке: «Ну, невже ти не бачиш, дурнику, що Іванка закохана в тебе до безтями. Вона, глупа, й бровою не поведе, оком не кліпне... отакий характер ідіотський, горда, бач! Проте вчора в розмові, тебе згадуючи, ледь не розрюмсалася, гадаючи, що ти до неї геть байдужий. Каштанський, не будь ідіотом, підійди до людини, скажи пару слів лагідних, і вона – твоя! Ось ключ від моєї кімнати. Ми з Наташкою (співмешканкою) будемо ночувати не в гуртожитку. Скористайся ним правильно!». Тицьнувши мені у долоню ключа, Тетяна відвалила, а я від її слів буквально остовпів і заляк на місці.

Мчали кудись автівки, повз пройшла бабуся з онучком, знялися в небо голуби на протилежному боці Львівської площі, звідкілясь лунала канонада відбійного молотка, війнув вітер, зірвавши з каштанів жмутки посохлого, як тютюновий лист, зілля, хтось з наших вдало жартував з приводу виставлених у вітрині «синіх птахів» (читай: радянських бігових курчат), а я стояв наче сомнамбула, ошелешений словами Дулярчучки. Оце так поворот!

У той же ж вечір у гуртожитку ми з Іванною вже танцювали упритул, і гепнутися мені на підлозі, якщо я не бачив у її очах щастя. Усамітнівшись близько другій ночі на балкончику дев'ятого поверху, з якого вистрибнув уже не один студент-самогубця, ми цілувалися до нестями, і я, закрившись рукою під її светр, відчув у своїй долоні маленькі та пружні груди із набубнявілим, наче вишня, соском. Застібка-блискавка на моїх джинсах випиналася, як гори Аппалачі, і я торкався її стегон цим згустком хтивої плоті, а вона дихала жарко й пристрасно, в'ючись руками по моїй спині.

– Пішли до Дулярчучки, – нарешті гаряче прошепотів я їй у вухо й видобув із кишені заповітного ключа.

– Добре, – зголосилася вона майже миттєво, – ти іди, а я прийду за п'ять хвилин.

Що вона робила за умовних «п'ять» хвилин, які насправді вилилися у хвилини п'ятнадцять-двадцять, я не знаю. Можливо, слідуючи якомусь старовинному обряду, пішла прощатися з подругами чи читати молитву про безболісну дефлорацію, чи, можливо, причина більш банальна – ковтнути протизаплідні пігулки (згідно з порадами бувалих подруг) чи просто прийняти душ? Зате вже знаю точно, що робив я...

Даремно гаяти час і зайвий раз описувати пересічне студентське помешкання не буду. Краще, ніж це зробив Андрухович у своїй «Московіаді», вже не зроблю, тому так – кілька доповнень, бо кімната все ж належала дівчатам. Плакат Орнелли Муті збоку шафи одразу впадає в очі, кілька навісних полиць, геть забитих не тільки книжками та всохлими квітами, але й якимись брязкальцями, жменями дешевої біжутерії, міні-фігурками янголів, лялечок, котів-песиків та іншої побутової сволочі. Фіранки! Досить красиві, прозорі, можливо, навіть імпорتنі. Чистий посуд (у гуртожитку це дивина!). «Мабуть, спеціально все помили, бо знали, що ми навідаємося!» – промайнула мені думка. Ну, і нарешті (що мене вкрай здивувало), повноцінне двоспальне ліжко, зрихтоване таким чином: два панцерних ліжка присувають одне до одного, устеляють великим листом фанери, на них кидають два матраци, накривають усе широкою ковдрою, а вже поверх неї стелять простирадло, формуючи наше, так би мовити, «любовне одро».

Присівши на його краєчок, я глибоко зітхнув і відчув себе трошки ніяково, адже, не знаючи насправді, що Іванна так само, як і я, незаймана, у своїй уяві малював її як досвідчену і хтиву ласунку. Принаймні з чоловіками вона поводитися незалежно і впевнено, що давало мені привід так думати. В той час як я... А от зі мною справи дійсно були кепські. Окрім, як кажуть у світських колах, «вуличної освіти» у сексуальному питанні я нічого не знав. Недолугі відомості про секс з радянських фільмів, кастрованих цензурою, що, на свій розсуд, вирізала з кіноплівки еротичні сцени, аби поштучно продавати ті кадри, типу лагідне порно по карбованцю штука, впевненості мені не додавали. Прочитані медичні книжки про фізіологію жінок та чоловіків зі страшними картинками жіночої піхви та чоловічого члена скоріше нагадували інструкції з громадянської оборони та навівали думки про ядерний вибух, аніж сприяли пробудженню любовних почуттів. Світова література в радянському перекладі еротичні сцени теж не вітала. Ну, де ж, дідько забирай, отримати той сексуальний досвід, адже, як заявила одна глядачка на прямому телемостві між Вашингтоном та Москвою у програмі Познера, «В СРСР – секса нет!». А от і ні, сука, е!!! Вірніше, має бути!

Залишившись сам на сам зі своїми страхами у чеканні на Іванну, я потроху впадав у відчай і, як відповідальний студент театрального інституту, згадував шекспірівських Ромео і Джульєтту, у яких, судячи з опису класика, все вийшло з першого разу. Проте надія на Шекспіра у моєму випадку – невелика втіха. Не знаю, як там за шекспірівських часів, але за часів розпаду Радянського Союзу – два цнотливця у ліжку – це дійсно трагедія, куди там Ромео і Джульєтті! Навіть у собак, пардон (на що вже природні тварі, у яких головує інстинкт і нема усіляких там інтелігентських рефлексій), й у тих першого разу без інструктора не завжди все виходить!

Словом, страх – цупкий і чорний, страх, що паралізував волю й почуття, схожий на ракові метастази, розпускав у моєму тілі й душі свої слизькі щупальця. Чесно зізнаюся, мені навіть захотілося втекти, і єдине, що зупинило мене від цього ганебного вчинку, – книжка Джека Лондона на полиці. Я згадав його кращі оповідання з циклу «Смок та Малий», і мені стало соромно, адже Джек Лондон був, е і лишається одним з найулюбленіших моїх письменників.

Замість сидіти на ліжку я почав діяти. Рвучко встав і почав ходити кімнатою, намагаючись вгамувати напад липкого відчаю. Чомусь пригадалася мудрість якогось філософа, що проголошувала: для повної перемоги диявола потрібно лише одне – щоб гарні люди нічого не робили. Я вважав себе гарною людиною, а тому робив дихальну гімнастику, намагався думати про щось гарне, відсмикнувши фіранку, визирав надвір, де, не дивлячись на пізній час, юрмилася купка студентів-старшокурсників. Але нічого не допомагало. Хвилини тяглися нескінченно, а страх, хоч і ущухнув трохи, але забився кудись у глибину кишок і в будь-яку мить був готовий атакувати знову.

Проте і я боронився, як міг. Замість плутатися у шмаркачках, я почав вибудовувати модель власної поведінки. Почну відразу з поцілунків! – вирішив я досить доречно, згадавши свій набубнявілий тюльпан у той момент, коли ми нещодавно цілувалися на балкончику, потім підведу до ліжка і, цілуючи, повільно почну її роздягати. Роздягнувши ж, почну цілувати груди, бо в усіх довідниках говориться про те, що груди – одна з основних ерогенних жіночих зон. Потім, уже роздягнувши її остаточно, повалю на ліжко й почну стимулювати, як його... Ну як його?! Ага, згадав! Клітор! «...Перед тим змастивши пальці слиною чи гігієнічним кремом», – вигулькнула враз якась дебільна цитата з довідника про статеві відносини. Але б знати, де знаходиться той клятий клітор!!! «Клятий клітор!» – вигукнув я спересердя вголос і, не зважаючи на майже шоковий стан, оцінив про себе милозвучність цього словосполучення «клятий клітор».

Наслинивши пальці й упевнившись в тому, що слина в роті таки ще є, я витер її об ліжку і продовжив моделювати свою еротичну поведінку далі. І якщо з поцілунками і стимуляцією жіночих еrogenних зон у мене хоч якось складалося, то з подальшими діями бачився мені цілковитий капець. Адже далі треба було пускати у бій, так би мовити, важку артилерію. А от цього у мене в наявності насправді і не було. Мій такий палкий та твердий тюльпанчик від страху та непевності заховався десь у животі, і я, помацавши там, де він зовсім недавно гордовито бубнявив, знайшов тільки геть безвільну м'якість. Тобто я не мав ані краплини впевненості у тому, що в потрібний момент він у мене виявиться ерегованим настільки, щоб провести теургічний акт проникнення в святая святих.

Проте в коридорі почулося грюкання зовнішніх дверей, кроки... І то були її кроки. Вирішивши діяти за планом, я кинувся назустріч моїй Суламифі і, наче андалузський бик, що кидається на тореадора, затулив їй рота смертельним поцілунком. Вона аж зойкнула, бо стовідсотково не чекала такої сприті від свого коханого. В якомусь греко-римському стилі я довів налякану партнерку до ліжка і єдиним кидком через стегно опустив її на матрац. «Треба вимкнути світло!» – наскоро прошепотіла Іванка, коли під час кидка мої вуста на мить відірвалися від її нижньої щелепи. Думка була слушна, і я півником молодим стрибнув до вимикача і запустив у кімнату рідке світло вуличних ліхтарів, у якому і минали всі подальші дії. Потім я знову повернувся до своєї коханої, яка зустрічала свого палкого цуцика у дивний спосіб, а саме: розшнуровувала чоботи. Цей безневинний жест, що теж свідчив скоріше про її розгубленість, я у своєму любовному мареві розцінив як найвульгарніше підтвердження жіночої хтивості, що воліє якнайшвидше вдовольнити свої плотські інстинкти. «Зажди, я сам», – якомога еротичніше проказав я із пересохлим від жаху горлом і заповзято почав борюватися із шнурками, видираючи у долі час для роздумів про те, що ж робити далі. Знявши з Іванни чобітки, я провів рукою по нозі і заповз під коротеньку спідницю, пестячи її стегна.

Потім все було приблизно так, як я собі намудрував. У кілька прийомів роздягнувши дівчину (вона, до речі, мені в цьому дуже делікатно й ніжно допомагала), я нарешті дістався до того пункту наміченої програми, який називався «стимуляція еrogenних зон». Висолопивши язика, я зашерхлим від зневоднення м'язом облизував її тугі дівочі груди і паралельно десь щось намагався стимулювати у зоні паху, з жахом констатуючи абсолютну відсутність будь-яких тектонічних зрушень у зоні мого зів'ялого тюльпана. Іванна ж, певне, мені теж підігрувала, імітуючи пристрасну насолоду. «А може, їй дійсно подобається те, що я з нею проробляю?» – майнула головою думка, і раптом мені

стало якось легко. Зараз, аналізуючи той момент, я думаю, що просто фізично втомився від страху поразки. Тобто мій страх сам себе перетравив. І дійсно, сталося диво! Її делікатні зойки й волога, яку я раптом відчув на своїй долоні, викликали й у мені приплив теплої хвилі. Тюльпан ворухнувся і почав оживати.

Скидаючи з себе джинси й майку, я навіть щось шепотів на кшталт супергероїв із фільмів (дойчепорно ми тоді не знали): «Я зараз, кохана...» чи «Я тебе кохаю...». А вона, сприймаючи мої слова за чисту монету, обхопила мою шию руками і, приклавшись до вуст, теж щось шепотіла.

Скинувши майталеси й упевнившись, що тюльпан мій розцвів досить пишно, я вирішив, не гаючи часу, скористатися нагодою і провести рішучу та наглу атаку на її принади. Це мене, зрештою, і погубило.

Не втрапивши у ціль з першого разу, я наштовхнувся тюльпаном на цупкі парості винограду і вперся тривожною плоттю у щось тверде. Тикнувся ще раз, і знову мимо! Я відчував, як напружилосся й виструнчилося усе її тіло від моїх рухів. Гех, якби ж я мав досвід у цій справі! Але все зійшло нанівець і покотилося під укіс. Від невдалої спроби тюльпан мій різко почав здуватися, і такий знайомий цупкий страх невдачі знову охопив усе ество. Стискаючи в руках зморщену морквину-каротельку, я відчував себе П'ятачком з радянського мультфільму про Вінні-Пуха. Питання: «А де поділася моя повітряна кулька? І звідки взялася ця недолуга ганчірочка?» – було більш ніж доречним. З відчаю я намагався повторити спроби вже зовсім зів'ялою квіткою, втіхи в тому було зовсім мало.

– Певне, я сьогодні забагато випив, – осоружним для самого себе тоном проказав я нарешті.

– Так, певне, – відповіла вона, й, на диво, у її голосі я не почув бодай краплини іронії.

Потім ми ще довго цілувалися, лежачи у ліжку абсолютно голі, і я навіть, потайки від Іванни, зробив декілька спроб трохи помастурбувати, аби відновити ерекцію, але намарно.

– Давай спати, – врешті сказала вона, і знову в її голосі я не почув ані іронії, ані докору. Скоріше у ньому було співчуття і розуміння, і я був вдячний їй за це.

Було близько четвертої. На письмовому столі біля вікна стояв маленький круглий будильник і відразливо цокотів. Складалося враження, буцім у кімнаті повно тлустих рудих мурах і вони своїми цупкими, колючими лапками шурхотять по стелі й стінах. Лежачи на боці з відкритими очима і відчуваючи животом і стегнами теплу спину Іванни, яка вже встигла натягнути на себе майку і трусики, я витріщався в стелю і думав: «А може, це і на краще, що у нас нічого не вийшло? Може, це Бог спасає мене від скверни плотських утіх? Може, я один з тих ста сорока чотирьох тисяч праведників, про яких йдеться у «Одкровенні Іоанна Богослова» і про яких пророк Апокаліпсису каже: «Це ті, що не осквернилися жінками, бо вони чисті, це ті, що йдуть за Агнцем, куди б він не пішов. Вони викуплені серед людей, як первістки Бога і Агнця. І у вустах їхніх немає лукавства, бо вони непорочні перед престолом Божим».

І раптом так мені стало спокійно й затишно і легко на душі. Й Іванна, що лежала поруч, вже не викликала у мене думок про мою поразку й чоловіче почуття приниження. Роздивляючись її дівоче, трохи вуглувате плече, я навіть посміхнувся, згадавши всі ті муки, які вона перенесла зі мною годину тому. Подавшись обличчям уперед, я торкнувся її плеча своїми губами і вдихнув теплий аромат її дівочого тіла. Вона пахла морем. Запах її був свіжий і молодий. Світле на кінчиках волосся її, що зберігало на собі сліди жаркого літнього сонця, тендітними пасками розкидалося по подушці. В хиткому світлі ліхтарів, що долинали з вулиці, я бачив мочку її вуха й шматочок шиї. Вивільнивши руку, я ніжно торкнувся її голови, провів по ній рукою. Мені нестерпно хотілося, щоб ця маленька весела дівчинка знайшла своє щастя, і я відчував до неї справжню ніжність і любов, і, можливо, саме тоді я зрозумів, що кохання без любові не буває, що просто фізичне злягання – це щось тваринне й потворне. Можливо, саме тієї ночі я по-справжньому зрозумів, що кохання починається з вдячності й ніжності. А все те, що показують у кіно, пишуть книжки та інструкції, цілковита маячня. Кожен сам має знайти свій рецепт кохання. І я його, здається, знайшов. Притиснувшись до Іванки щільніше, я відчув, як у низу живота наливається тепер уже не хтивістю, а любов'ю квітка мого кохання. І тепер уже не я сам, а сама любов вела мене у чарівний світ першого сексуального досвіду!

Як і чотири роки тому, я знову цілую її у плече і вона прокидається. Тільки на ній нема тепер білої майки, а поруч у дитячій колисці лежить наша півторарічна донечка!

– О, ти вже повернувся? – лагідним шепотом озивається моя дружина.

- Так, я вже десь годину вдома...

- А ми раненько сьогодні лягли. Софійка щось покашлювала, так я її напоїла гарячим молоком з медом і вклала спати, а сама ще годинку почитала та й задрімала собі. Гарно було в Будинку Актора?

- Ще б пак! Я у захваті! Батареї відключили, ти знаєш?

- Ні. Ще дві години тому були теплі!

- А зараз майже холодні. Та не хвилюйся, я Софійку прикрив ковдрою.

- От біда, ну скільки ж можна проводити ці планові ремонти?

- Так що ж ти хочеш? Будинок старий...

- Як там у театрі?

- Нормально (ідіотське слово, терпіти його не можу). Завтра відбудеться читка «Ревізора», сьогодні вивісили розподіл ролей.

- Знову ти отримав якийсь епізод?

- А то як же ж інакше, ти знаєш, як Зарізович мене «любить». Гратиму трактирного слугу.

- Ну, то нічого, треба перетерпіти, може, воно якимось там нормалізується... Ти картоплю з'їв?

- Угу. Смачна. Дякую.

- А помідорчик узяв?

- Угу.

– Ложкою?

– Ну так, ложкою... – кажу я після нетривкої паузи.

Вона повертається до мене, закидає мою руку собі під голову, цілує мене в плече і кладе голову на груди. В темній кімнаті продовжує звучати тихий джаз її голосу:

– Я тебе дуже прошу: прокинься завтра раніше, сходи по молоко. Сам знаєш, що доведеться десь годину в черзі простояти. Бочку привозять о шостій, а зазвичай о дев'ятій молоко закінчується. То ти пів на восьму встань, я дуже тебе прошу, бо там лишилося молока тільки Софійці на кашу, та візьми відразу два слоїки, щоб днів на три вистачило. Ти схуд! Тобі треба почати знову качатися. Пам'ятаєш, яким ти був, коли ми тільки почали зустрічатися? Ну, коли ти з армії повернувся?

– Угу!

– Я прямо вся завмирала, коли притулялася до твоїх грудей. Ти мене любиш?

– Так. Дуже сильно!

– То обніми мене сильно-сильно, щоб аж кісточки затріщали...

З усієї сили я стискаю її в своїх обіймах, і долоні мої зустрічаються з її молодою граціозною спиною, щоки з ніжністю шкіри, уста з устами, і зрештою, все трапляється так, як я собі і надумав ще там на кухні.

А потім, втомлені і щасливі, ми лежимо, відкинувшись навзаки, і я, роздивляючись в хиткому нічному світлі її профіль, думаю собі: «Про що вона там собі думає? Що за думки блукають у неї там в голові, ось під тими ручаями темного довгого волосся? Рідна, ніжна, кохана... Ти така близька і водночас така далека від мене, навіть в цей час, коли ми лежимо з тобою поруч у нашому ліжку після нападу шаленого кохання. Діонісій і Вакх засліплюють нам очі п'яним напоєм любові, і ми, вбираючи, вдихаючи, всотуючи одне одного, спопеляємо свою пристрасть у любовному танці. Одвічні Адам і Єва, спокушені змієм, лежимо на своїх ліжках, і десь поруч в'ється прадавній спогад про той першорідний гріх,

і ти вже не знаєш, що то наше кохання – чи справжнє щастя, чи підступне покарання за непослух до Божих заповідей? Тук-тук... дріботить по підвіконню нічний листопадовий дощ... І немає відповіді на ці питання, і не буде ніколи...

– Щось мені печія дошкуляє, – кажу я.

– Певне, переїв, – турботливо озивається дружина.

– Піду соди ковтну!

Я намацую босими ногами капці дружини (своїх я не маю, бо зазвичай ходжу по квартирі босоніж, але зараз підлога вистигла) і, наче кізочка, постукуючи гумовими п'ятками по старому паркету, іду голий навшпиньки на кухню.

Розділ третій

Розмова по суті

На мій впевнений рух кран відповідає коротенькою цівкою води, яка закінчується суббаритональним бурмотінням старого маразматика. Зима скоро. Птахи відлетіли у вирій. Жаби впали у сплячку. А десь піді мною у мокрому підвалі парочка сантехніків-паранормалус зосереджено сопе і матюкається, проводячи сезонні сантехнічно-опалювально-профілактичні роботи. Горобина уродила добре. Покрова була холодна. І дзеленчать гайкові ключі в гучних просторах вільгих підвалів, і січе на вулиці дощик, і плачуть рідкими слізьми водогінні крани, і гуде вітер у димарях. Зима скоро. Доведеться розводити соду теплою водою з чайника. А я це не люблю. Волію два в одному. Сода з холодною водою з-під крана справляє кращий ефект на мою печію.

Вода з чайника виявляється не такою вже й теплою, як мені здавалося.

Глянувши на годинника, я бачу, що стрілки на ньому показують десять хвилин на другу, і вода вже встигла вистигнути. Розводжу соду в синій чашці з золотим вінчиком – малій частині того спадку, що залишила мені бабуся, і, дивлячись у темне вікно, п'ю маленькими ковтками, відчуваючи, як кислота у моєму шлунку розкладається на воду, вуглекислий газ і якісь там солі. І в той же ж час у вікні

на чорному тлі ночі проявляється на склі силует голої людини, підсвіченої з-за потилиці люстрою, що так само, як і я, стоїть і щось п'є з синьої з золотим обідком чашки. Я вдивляюся в очі тієї людини і, щоб краще побачити те, що ховається в їхній глибині, роблю два кроки в напрямку вікна. Тепер ми стоїмо майже впритул і дивимося одне одному в очі.

- Ти хто? - питаю я у того, що у вікні.

- Я - це ти! - відповідає він.

- Ну, і що тобі треба?

- Хочу з тобою поговорити начистоту.

- Про що?

- Про те, хто ти і що ти.

- А хто ти такий, щоб зі мною про це розмовляти?

- Я твоя Суть.

Отаке! Звісно, якби цю сцену побачив хтось збоку, то у нього склалося б банальне враження, що голий чолов'яга років двадцяти п'яти стоїть біля вікна, пильно вдивляючись у власне відображення. Стоїть собі й мовчить. Проте це тільки пересічному спостерігачеві здається, що він просто мовчить. Насправді між чоловіком і його зображенням у ті хвилини відбувалася досить напружена бесіда.

- Ти хто? - питає мене моя Суть.

- Ну як це хто? - досить обурено знизую плечима. - Я, Антін Каштанський, артист Великого Державного Театру...

- Стій, стій, стій! - зупиняє мене Суть. - От з цього місця давай детальніше. Ти сказав: «Артист»?

- Ну, так!

- Тобто ти чітко впевнений, що твоє земне призначення – це акторська кар'єра?

- Ну не те, щоб був у цьому абсолютно впевнений... Просто в моєму житті склалося так, що я свого часу завалив іспити до біофаку, бо хотів бути гідробіологом, і мусів скористатися пропозицією батька допомогти мені вступити до театрального інституту.

- Тобто ти не з власної волі пішов у артисти?

- А мені, чесно кажучи, байдуже було, куди йти, аби рік не втрачати. Тим більше що у театральному підбралася гарна компанія. Дівчата, хлопці, гітара, легкий алкоголь... Вчився я так собі й особливими акторськими здібностями не вирізнявся.

- Тобто займав чуже місце? Адже ж ти знаєш, скільки людей марять театральним інститутом?

- Та нічийого місця я не займав! Єдине, в чому допоміг батько, – це відпрацювати монолог, вірш, байку, а іспити я вже складав сам і, певне, справді сподобався приймальній комісії.

- А чому ж тоді погано вчився?

- Ну, так... молодість, те та се... – белькочу я непевно. – Це вже потім, коли я служив у армії, у ансамблі пісні й танцю в Німеччині, я зрозумів одну важливу річ, що «професіоналів на тумбочку не ставлять і гівно вигрібати не посилають». Поясню: були у нас в ансамблі такі собі «особливі» солдати – музиканти й співаки з консерваторською освітою, так їх на вранішню зарядку взимку не виганяли, бо у них, бач, голосники й пальці, а через фізичні вправи на морозі їм на концертах важко на скрипочці грати чи верхні ноти брати. Їх і в наряд по кухні не ставили, посуд у гарячій воді мити, бо знов-таки – пальці. Балетних на тумбочку не ставили, бо в них – ноги! Їм навіть у капцях по ансамблю дозволяли гуляти! Одним словом, за все віддувалися ми – купка напівфахівців – хто з театральних, а хто з художніх вишів. Ми й підлогу мили, й наряди по кухні відбували, і вже згадане гівно з каналізації вигрібали, як вона забивалася. Отож, повернувшись з армії, я вперто взявся за навчання, бо не хотів, щоб мене по життю «на тумбочку

ставили», і без зайвої пиhi скажу, що був одним з кращих на курсі, тому мене відразу після інституту до одного з провідних театрів країни і взяли!

– Ну, добре, – озивається моя Суть, – не прозвучало чіткої відповіді на питання: в чому твоє покликання?

– Ну, може, і в акторстві... – знову низую я плечима.

– Ні, ти просто зараз маеш мене послухати й спробувати зрозуміти одну дуже важливу річ. Від самого народження кожній людині дається сакральне знання про її призначення на цій землі. А вже потім це знання замулюється різним там вихованням, забобонами, соціальними штампами, суспільними кліше, інформаційним брудом чи, як у твоєму випадку, нереалізованими амбіціями батьків. Але все те маячня, тому що відповідь на, здавалося б, сакральне питання «В чому сутність людського життя?» дуже проста: «Знайти своє земне призначення!». Озирнись навколо і побачиш тисячі, мільйони нещасних людей, що блукають землею, не знаючи, як дати собі раду. І тільки деінде вигулькне щасливе обличчя. А як до нього підійдеш і спитаєш: «А чого ти такий щасливий?», то він тобі і відкаже: «Бо я на своєму місці». Увесь цей безлад земний, увесь хаос тільки через те, що люди переважно удають, ніби вони на своєму місці. Але «удавати» і «бути» – речі несумісні, як геній і злочинство. Тому-то й у світі так багато людей-«підробок». Бо він тобі в очі каже: «Я міністр». Та який же ж ти міністр, коли ти кравець звичайний чи агроном? Чи «Я президент!» Та який же ж ти президент, коли Бог тебе поставив до станка деталі вирізати, і робиш ти ті деталі краще за всіх у світі? Бо воно ж якось не тее... картоплю вирощувати чи на заводі працювати! От і пруться хто куди, множачи безлад, хаос і безвихідь. Бо воно ж, звичайно, важко самого себе в собі відшукати, але ще важче змиритися з тим, що ти насправді не таке вже велике цабе, як сам собі здаєшся. Отож і сидять справжні пасіонарії на задвірках, а усіляка нагла наволоч на їхнє місце мітить. Тому і нема порядку на землі, нема гармонії. Так що ти, друже мій, аби не множити сонми слуг диявольських, мусиш мені хоч-не-хоч відповісти на питання: Хто ти є? В чому твоя Суть і земне призначення? А я тобі в цьому допоможу. Давай підемо від початку... Питання поставлю в інший спосіб: якщо ти не певен у свої акторській вдачі, то ким би ти був, якби не був актором?

– Ну-у-у, раніше, я вже про це казав, в юності я хотів бути гідробіологом, але зараз я бачу, що то романтичні мрії. Нині ж з певною долею вірогідності можу сказати, що хотів би бути письменником...

– Ну, це вже близько до правди, – погоджується моя Суть, і мені трошки відлягає від серця.

– Так, майже весь вільний час щось пишу, занотовую, от вже дві одноактні п'єси маю, вірші там, задуми... – розвиваю я свій успіх у цьому напрямку.

– Ну, я це знаю, знаю... – озивається до мене Суть. – А навіщо ти хочеш стати письменником? Тільки чесно відповідай!

– Ну так тее... Щоб бути вільним і жити чесно!

– Не бреш!

– Щоб пізнати самого себе...

– Не бреш!

– Щоб... щоб... стати відомим, популярним багатим і незалежним, – нарешті вихекую з себе остаточне признание і, ніби виправдовуючись, додаю: – Щоб жити, залишившись у пам'яті нащадків!

– От молодець! – нахваляє мене моя ж Суть. – Але ж, погодься, як важко навіть самому собі говорити правду! Це чи не найважча річ у світі – зізнаватися самому собі у своїх найглибінніших, найпотаємніших бажаннях, що керують твоїм життям. Проте не менш важливо робити з того усього висновки!

– Які висновки? – питаю з легким обуренням у голосі.

– Ну, якщо хочеш бути письменником, то і будь ним! – резюмує Суть. – Але якого дідька ти робиш у театрі?

– О! Я, до речі, сам замислювався вже неодноразово над цим питанням, – відказую я, ствердно хитаючи головою. – Але ж професію набуто, робота є, гроші якісь заробляю...

– Тисячі мільйонів разів людство чуло ці недолугі слова!!! – раптом патетично вигукує моя Суть і ніби починає когось мавпувати: – «Я йду не своїм шляхом, бо

мене щось примусило!»; «Я не виконую своє земне призначення, бо якось так склалося!»; «Я не роблю те, до чого закликає мене Бог, бо обставини сильніші за нас!». Все це тупість і маячня! Все це порожні балачки й відговори слабких людей! А ти ж не слабкий?

- Ні, я не слабкий!

- Ти ж не безхребетний?

- Ні, я не безхребетний!

- Ти ж могутній, величний і боездатний!

- Так, я могутній, величний і боездатний! - І я вже ледь не луплю себе кулаком у груди.

- І ти кидаєш театр! Тим більше той театр, у якому працюєш!

- І я кидаю театр, у якому я працюю! - з пафосом погоджуюся із власною сутністю.

- І стаєш на свій справжній шлях! Шлях письменника й пасіонарія молоді нації!

- Письменника й пасіонарія молоді нації!

- Ну от, нарешті, ми й порозумілися! - видихає моя Суть. - Запам'ятай: ніякий ти не артист! Бо артист, то людина підневільна, залежна й продажна. Ти - митець! І маєш стати незалежним. Будь письменником, художником, співаком, але завжди роби те, що ллється з твого серця, а не те, до чого примушують тебе обставини. Якщо відчуваєш, що життя обплутує тебе, що обставини звужують твій життєвий простір і заважають вільно творити, - рви все геть і тікай простовіч. А головне - не бійся. Бог все бачить, і він тобі допоможе! - отак проказувала до мене моя Суть. - А тепер лишається єдине - покаятися в усіх гріхах і ступити на новий, призначений тільки тобі шлях...

- І це ще не все? - питаю я налякано, бо чесно гадав, що наша розмова добігає кінця.

– Звичайно, не все, – відповідає Суть, – без сповіді далі не можна. Треба всі гріхи залишити у минулому...

– Добре, – схилию покійно голову під умовний омофор моєї власної Суті і на деякий час закликаю у роздумах, з чого краще розпочати каяття.

Було у мене наразі одне дуже важливе питання, у якому я в першу чергу хотів покаятися, але вирішив його відкласти на потім і розпочав свою спокутну бесіду з різних дрібниць. Згадав власний гнів, брехню, поодинокі і нечисленні випадки мастурбації, лінощі, раптові приступи зневіри, словоблуддя, марнославства, пияцтва, побутової невідповідальності, але добратися до суті найважливішого питання мені так і не вистачало сил. Суть моя тим часом терпляче вичікувала і, коли я зробив розлогу паузу, нарешті промовила: «Ну?» Зібравшись на силах, я нарешті вичавив з себе:

– Перестав довіряти попам...

– Що-що? – наче недочувши, перепитала Суть, хоча я певен, що зробила вона це навмисне, аби я трохи голосніше із рішучою твердістю в голосі повторив:

– Перестав довіряти попам!

Тут треба зазначити, що мої стосунки з релігією останнім часом склалися неоднозначно, і через це я мав певний душевний неспокій та емоційну розхристаність. Однак коротенько й по порядку...

Охрестився я самостійно тоді ж, як повернувся з армії, і зробив це абсолютно свідомо, бо саме в армії мав необмежений доступ до сучасної періодичної літератури (паралельно зі співами в хорі, нарядами та читанням радянських патріотичних віршів зі сцени я ще служив поштарем), а в списку видань, до яких я мав доступ, були не тільки популярні газети часів перебудови, але й майже усі товстелезні літературні журнали та альманахи, які я без втоми студіював перед тим, як віддати передплатникам. Якщо зазирнути в мій армійський щоденник, то перелік творів сучасної і класичної літератури, яку я опанував за два роки, підбирається до сотні. Ну і який основний висновок зробив я, проковтнувши всю ту безліч думок, сюжетів та розв'язок? Правильно! Що БОГ Є!!! Хоча батьки мої були звичайні радянські побутові атеїсти й вірили скоріше у перемогу

розвиненого соціалізму, ніж у Царствіє Небесне, проте бабуся (не татова мама, про яку йшлося на початку, а мамина мама) була людиною, віруючою щиро і самовіддано. Коли я малою дитиною бував у неї в гостях і залишався ночувати, завжди проказувала на ніч якісь чудернацькі слова, які починалися з «Отче Наш...», а закінчувалися «В ім'я Отця, Сина і Святого Духа. Амінь». Навіть більше, ця бабуся відверто й неприховано ходила до церкви, і не тільки на Великдень, а майже щотижня, і це, не дивлячись на те, що уся сім'я над нею по-рідному так, без злоби, але іронізувала.

Уже з тих часів почав я на підсвідомому рівні розуміти, що світ не такий вже простий і однозначний, як мені про нього розповідали батьки та школа, що в ньому багато таємниць і загадок, які мені доведеться розкрити, багато питань, на які доведеться відповісти. І якщо до армії я йшов із досить невизначеною позицією щодо віри, то, набувши завдяки майже дворічному постійному читанню гарних текстів неабиякий культурологічний багаж, зрозумів, що настав час визначатися, і, погодьтеся, було б дивним, якби я визначився з діаметрально-протилежною позицією, бо уся гарна література, та й що там – все мистецтво – це опис боротьби між Богом і Дияволом, між світом і темрявою. А тому одним з перших кроків по прибутті до Києва було прийняття таїнства Святого Хрещення, що й сталося влітку року 1989-го від Різдва Христового в Київському кафедральному соборі Святого Володимира.

Я дуже добре пам'ятаю той липневий спекотний день і таємничу прохолоду собору, запах ладану, м'які руки святого отця, який кропив мене водою, відрізав жмутики волосся і тричі питав: «Отрікаєшся від Диявола?». А я казав: «Отрікаюся». І дивилися на мене з-під купола бездонні й сумні очі васнецовської Богородиці зі святим дитятком на руках. Відтоді я прийняв Бога й полюбив його усім серцем. У храмі я купив гарне україномовне видання Святого Письма й узявся його вивчати, отримуючи безкінечну насолоду. Мовби дійсно знайшов те цілюще джерело одвічного Духу. Регулярно я відвідував служби в різних православних храмах, проте особливо мені подобалася подільська Хрестовоздвиженська церква на розі Глибочицької та Нижнього Валу. Я думаю, що це дісталось мені у спадок, бо незримо поруч зі мною стояли цілі покоління моїх предків, що хрестилися, вінчалися та відспівувалися в цьому храмі, бо на вулиці Глибочицькій ще зовсім нещодавно стояв будинок, у якому народився я і де жили всі мої родичі по маминій лінії, починаючи від середини XIX сторіччя. Там ми і вінчалися з моею дружиною, там же і хрестили нашу донечку.

Але від минулого року в моєму духовному житті почали траплятися всілякі негаразди. По-перше, панотець Володимир, який нас вінчав, у своїй недільній проповіді напередодні Нового року сказав слова, зміст яких я не дуже розібрав, але слово «розкол» відзначив чітко. А ще він сказав, що після Нового року до Хрестовоздвиженського храму прийдуть служити представники Московського патріархату, а він йде служити кудись на Лівий берег. Тоді я не дуже втямив, про що йдеться, бо мені будь-який православний храм був дорогий і милий серцю.

А рік тому, коли ми переселилися в успадковану від бабусі квартиру на Печерську, я почав ходити до Києво-Печерської Лаври, що знаходилася зовсім поруч. І все б нічого, коли потроху наче якісь хробаки почали роз'їдати мою піднесену духовну благодать. Ну, по-перше, у Лаврі мені одразу не сподобалась якась критична маса цих страхітливих, злобних старушенцій з писклявими голосами, фанатично відданих биттю поклонів та уїданню «несвідомих» прихожан, які не зналися на всіх церковних приписах, котрі мені видавалися якщо не маячнею, то збоченим проявом любові до Христа. У Євангелії ж чітко сказано: «Не звертайте уваги на чашу, звертайте увагу на її зміст!» Потім мені не дуже сподобалися й самі попи, якісь вони були пихаті, набундючені... Пам'ятаючи хвилини нашого спілкування з отцем Володимиром, до якого я звертався по поради, я так само спробував учинити й з лаврськими попами, але відповіддю мені було сухе: «Звертайтеся до свого духівника...». Якого духівника? І нащо мені духівник, якщо я Христа люблю всім серцем, усією душею й усім розумінням моїм, як і написано в святих книгах, а до священика йду як до радника, суперхристиянина, що не відмовить не те, що у шматку хліба, а й у простій пораді. Але зась!

Будучи людиною впертою й навіть у чомусь досить системною, я почав занурюватися в глибину питання й з часом дізнався, що в українській церкві відбувся розкол, і від 1992 року вона розділилася на УПЦ МП і УПЦ КП. І та, що МП, каже, що ті, що в КП, – не мають благодаті і вважаються розкольниками, еретиками і передані будуть геєні вогняній. І бачив я на власні очі величезний плакат у Лаврі, де старослов'янським шрифтом було написано, що віряни, які «продалися Київському патріархату, відлучаються от Святого лона церкви, предаються анафеме і будут гореть в аду».

Ну як же ж так, браття во Христі? Ну, невже ж десь у святих книгах написано, що якась одна церква має монополію на благодать? Ну, де це написано, що московські попи – найкращі, найправедніші та найбожественніші попи з усіх попів земних?!

Проте останньою краплею, що геть відвернула мене від УПЦ МП, була картина масного попа, що з кадилом освячував величезного, як кабан, «мерседеса», а по освяченні «вірний прихожанин» у довгій дорогій дублянці відкрив багажник і раз за разом зі своїм помічником носив кудись у бік келій – що б ви думали? – кошики, повні заморських лобстерів! А коли я згодом довідався про їхню ціну, то ледь не знепритомнів. Двадцять доларів за штуку! Отак, друзі мої, вперше у житті я побачив лобстерів по двадцять доларів за штуку не на званому ланчі, приміром, у президента Америки чи англійської королеви, а на подвір'ї святої Києво-Печерської Лаври. По двадцять доларів за штуку! В той час, як моя платня артиста (в доларовому еквіваленті) ледь наближалася до дванадцяти доларів!

І тоді я збагнув, що щось не те робиться в світі й зокрема в моїй країні. Як це так? Незалежна держава є, а незалежної церкви нема? Як це так? Тобі кажуть молитися й поститися, а самі розжираються й жиріють? «Щось не так», – одного разу сказав я собі і перестав ходити до церкви, а натомість часом на самоті, а часом разом із дружиною читав Святе Письмо, молився, як умів, і вірував, що Господь за всім доглядає і бачить, що фарисеї і садукееві перетворили Храм Божий на крамницю, де оптом і вроздріб торгують жертвними голубами та ягнятами.

– Так от, – продовжив я, звертаючись до своєї Суті, як до свого сповідника та духовного отця. – Я перестав довіряти московським попам, що захопили Святу Лавру, але всім серцем своїм люблю Бога! Проте волю не мати між собою і Ним ніяких посередників, а особливо таких, що несуть в собі зерно розбрату та імперської зарази, маскуючи її під благим закликком до єднання церков. То що мені робити, Сутносте моя, як вчиняти й жити далі?

На це питання Суть моя не відповіла відразу, але взяла тривку паузу, під час якої відкручений мною кілька хвилин тому водогінний кран подав ознаки життя: хекнув, тьохнув, здригнувся, і з нього зацебеніла спершу мутна й непевна, але що далі, то пружніша й прозоріша цівка. «Добрий знак», – подумав я і не помилився.

– Вода життя, мудрість життя, й благодать життя, і саме життя – в Господі! – проказала Суть моя. – І якщо ти любиш Господа усім серцем своїм, і усією душею своєю, і розумом своїм, то ніщо не може стояти тобі на заваді. Будь чистим і відкрий серце своє для Божої благодаті! – отак тої ночі проказала мені Суть, і, здалося мені, що десь неподалік прошелестіли крила янгола.

– Тобто ти дозволяєш мені любити Господа мого так, як я це розумію, усім серцем своїм і душею своєю? – запитав я.

– Так, – відказала моя Суть.

– Ти дозволяєш мені любити Господа мого – Сильного, Всемогутнього, того, що гріхи пробачає, бо любить нас, як дітей своїх, Бога веселого, радісного і всміхненого, як того бажає душа моя й серце мое, а не злого, мстивого та невідворотного у карі своїй, яким лякають мене московські попи?

– Так, – дозволила мені моя Суть. – Люби Господа свого всім серцем своїм і всім розумінням своїм, адже багато гарних і високих людей, що заслужили життя вічне, вчинили саме так! Проте, – підморгнула вона одним оком, – якщо треба тобі буде піти до храму, відправити службу чи замовити сорокоуст, то йди у храм Київського патріархату, а не до московських попів. Домовились?

– Домовились! – з радістю погодився я.

– Будь патріотом і вір: те, що відбувається зараз, лише випробовування, яке посилає Господь, аби зрозуміти, чи варті українці того, щоб мати Єдину Помісну, Соборну та Рівноапостольну церкву. А з приводу Благодаті можу тебе запевнити, що Благодать не у того, хто хоче, а у того, кому Господь дає, а дає він її усім, хто серцем чистим та душею своєю та усім еством своїм прагне пізнати Бога!

– Алілуя! – вигукнув я у захваті від того, що справжня моя Суть виявилася саме такою, про яку я мріяв.

– Ну все, бувай, – кивнула мені моя Суть, – і хай Господь благословляє тебе на гідні справи!

– Амінь!

Розділ четвертий

Мої сни

Отак плідно та продуктивно, розібравшись із власною Суттю щодо питань, які потребували нагального духовного вирішення, я відчув, що ця розмова, а також помірне вживання соди зробили свою справу. Мені стало легше.

І от я знов у своїй кімнаті, лежу, вдоволено констатуючи факт, що печія кудись зникла, а внутрішній неспокій перетворився на рішучу впевненість у тому, що йду я своїм шляхом правильно. «Отче наш, що на небесах...» – майже автоматично шепочуть мої губи слова нічної молитви.

- Де ти так довго був? – турботливо цікавиться дружина.

- Та задумався трохи... Постояв, поміркував... «Хліб наш щоденний дай нам на кожен день...»

- Ти взагалі останнім часом якийсь дуже замріяний ходиш... Що з тобою?

- Нічого, все в порядку... «І не введи нас у спокусу, але визволь нас від злого...»

- Я ж бачу – з тобою щось коїться...

- Не переймайся, спи... Все в порядку... «Слава Отцю, і Сину, і Святому Духові. Амінь».

Я тричі перехрещую себе, потім перехрещую донечку, що посопує у своєму ліжечку, потім повертаюся на бік, обнімаю дружину й знову цілую її у спину: «Спи, спи, моя рідненька, все в порядку», – заспокоюю її, хоча насправді відчуваю, що все зовсім не в порядку.

Їй не хочу зізнаватися, щоб зайвий раз не турбувати, а вам зізнаюся, що останнім часом я дійсно дуже часто замислювався, чи правильну професію я собі обрав. Романтичний туман щодо принад акторської професії розбився об сувору правду буття. Робота у Великому Державному Театрі звела нанівець усі юнацькі ілюзії щодо вільної натхненної творчості, запальної експериментальної праці, мистецького шалу, про який я мріяв і якого бажала уся душа моя. Адже я хотів не тільки жити у вільній красивій державі, а й хотів бути корисним їй, працювати на неї, витягати її з тої мистецької прірви, в яку її запроторила столітня колоніальна залежність (і культурна в тому числі). О, якби ви знали, як мені

набридла вся та наша одвічна шароварщина, яку останнім часом видають за національне мистецтво, як набрид мені той усюдисущий пострадянський синдром, який витягає увесь той комуністичний нафталін, отряхає з нього порошок, фарбує в синьо-жовті кольори й видає за нові мистецькі надбання молоді держави? Батько мій – видатний режисер-постановник театралізованих масових заходів, і я майже все своє дитинство провів на тих фестивалях, спартакіадах, днях міст і партійних концертах, які він режисировав. Надивився я за своє життя на ті однакові чиновницькі пики (таке враження, що їх на якомусь конвеєрі ліплять): тупі, розжерті, які ще зовсім недавно були затятими комуністами, а тепер, ухопившись за українські знамена, «розбудовують молоду державу». І на артистів – цих жалюгідних закомплексованих алкоголіків-пристосуванців, що їх повно у різних творчих колективах, ансамблях, театрах, капелах, не виключаючи, до речі, і той театр, у якому я зараз працюю. Набридло мені жити у царстві облуди, брехні, пліток і порівняльних характеристик. Хотілося просто жити, любити, творити, як творили, приміром, ці хлопці з «Бу-Ба-Бу», хотілося бути разом з ними й займатися чимось таким, що б приносило істинне задоволення та користь. Адже час який – буремний, історичний. І ти – молодий талановитий юнак, готовий кинути своє життя на терен процвітання і щастя рідної України!

«Господи! Покажи мені шлях мій, наверни мене на дорогу мою! Зроби так, щоб життя мое повернулося у правильний бік! Допоможи мені, Господи, визначитися зі справою життя мого та віднайти земне призначення своє! Бо без цього мені далі аж ніяк! Прошу тебе, Господи, не залиш без відповіді благання мое!» – лине до небес моя молитва над святими пагорбами й поганськими капищами, над фундаментами зруйнованих церков і новобудовами Лівого берега, лине над Києвом та усією Україною, бринить у повітрі листопадової ночі на крутих схилах Дніпра біля Святої Лаври і відлітає туди, де на золотаво-рожевих хмарах сидить молодий і потужний Бог, що чує мене і вдоволено киває головою, а десь поруч з ним на хмарах сидить ще один молодий літературний бог – Юрко Іздрик – і награве щось меланхолійне на своєму роялі. Навколо літають амури та янголята, прекрасні німфи й мудрі музи обсіпають його пелюстками троянд та срібним сміхом, а він пихкає від задоволення, як український борщ, і задоволено бубонить собі під ніс чи то слова пісні, чи то рядки зі свого нового твору, що він читав сьогодні ввечері у Будинку Актора, так само награвши собі на роялі: «Мої сні – це література вищого гатунку. Залишається дрібничка – записати їх на папері. Перетворити на маленькі закарлючки та чорні значки... І хіба можна передати ними те відчуття страху й радості чи насолоди, котрі з'являються у снах? І головне – відчуття знання. Знання та розуміння. Уві сні я знаю та розумію доволі добре. Мені відома суть речей і сутність життя, і всі події виправдані внутрішньою логікою, котру я неспроможний опанувати прокинувшись... Картина

розпадається на якісь не зв'язані між собою фрагменти, випадають і зникають цілі кавалки й соковиті кусні, не кажучи вже про деталі та нюанси».

О, Іздрику, Іздрику, мій бідний Йорику? Де ти зараз? Либонь, друшляеш вже у своєму ліжку, так і не впіймавши мить, коли дійсність перейде у сон, або продовжуєш бухати із друзями після вдалого виступу? У вашій кімнаті в гуртожитку багато творчої молоді напідпитку, а я стою біля твого рояля, і чорна блискуча площина його розливається переді мною морем каламутної води, в якій тонуть усі мої думки й ваші розмови про Гайдегера і Рембо, води, яка несе в собі горохові сперматозоїди північних ланів, над котрими зранку пролітає сріблястий літак, зрошуючи їх хімікаліями. Гуслить басами чорне море рояля, золоті струни тіпаються і дзижчать, і мені конче треба подолати цю відстань, яка каламутною водою сновидінь утікає за небокрай. Іржаві абстракції зруйнованих пристаней ламають його тонку нитку. Я озираюся навколо і з подивом бачу, що я вже не на небесах, а серед гучного натовпу богемної молоді напідпитку. Навколо душна вологість тютюнового диму й алкогольних парів, які поглинають чистоту та ясність мого розуму й устремлінь. Зникли храми, до яких я перестав ходити, бо там тільки фарисейство та торгівля жертівними голубами. Зникли прекрасні хмари та жінки, що обсипали нас пелюстками троянд, зникли шляхетність і правда, потонули в багні таланти та бронзові носи наших рвучких галер. Не лишилося нічого, окрім цієї совкової сірості старого гуртожитку, повного недопалків, порепаних стін, драного лінолеуму та порожніх пляшок несправджених надій, нічого, окрім цього похмільного мороку, в якому тоне все! Набридло! Рукою розриваю струну небокраю! По долоні різнуло до крові – у небо витікає рояль. У сіре безкрає небо тече море кволої каламутної води. Розбиті човни, недописані вірші, непроказані слова подяки, використані презервативи, засохлі квіти, зашерхла кров, кавунові шкоринки, горохові сперматозоїди вольвоксу, баци, дієзи, паузи – все це кудись тече повз мене. Каламутна вода тим часом піднімається і заливає мені ноги. «Треба рятуватися!» – прожогом пролітає головою думка, і я щосили починаю дертися на гору, що стоїть за моєю спиною. «Куди ти? Куди?!» – звідкілясь раптом виникає цілий натовп богемної молоді і мчить за мною, намагаючись ухопити за ноги й зупинити мій рух. У руках, наче зброю, тримають вони пензлі, скрипки, олівці, циркулі, перуки, мастихіни, фаготи, пір'я, грим, чорнильниці, пуанти, друкарські машинки, ноти й інше чаклунське приладдя. «Стій! Стій!» – гукають митці, але я розумію одне: варто зупинитися, і цей натовп розтовче мене, розчавить, як немовля... «Ага... він боїться нас!» – регочуть вони за моєю спиною, але я знаю: зачепитися зараз з ними в диспуті – значить померти, а тому я мовчу й уперто деруся на гору. «Сам, тільки сам!» – проказую до себе, розуміючи, що ніхто в цілому світі не дасть мені поради. «Жодного колективізму, жодної спільної

відповідальності. Тільки індивідуальна!» – наче мантру, проказую ці слова.
«Здохнеш без нас, дебїле! – волають демони за моєю спиною. – Один в полі не воїн!»

– А от і воїн! І один у полі – воїн! – кричу я, піднявши угору руки.

Я стою на самій верхівці величезної гори й бачу під собою цілий світ. Долини, ріки, море та далекі кораблі на рейді. Тільки, що це?! Мої вороги – скажений натовп митців усіх рангів і мастей – викочують чи то гармату, чи то катапульта і закладають у неї масивний чорний камінь... «Смерть йому! Смерть!» – вони накручують грубезні канати, і от я вже бачу, як камінь повільно, мов у рапіді, летить мені в голову і зараз розтовче довбешку. Іншого виходу нема! Рвучко кидаюсь уперед у самісіньку прірву й спершу стрімголов лечу вниз, а потім розумію, що тіло моє набуває дивної сили, яка дозволяє йому триматися в повітрі. Щосили змахую руками, мов крилами, долаючи опір повітря. Змахую й просуваюся вперед. Спочатку повільно, але що далі, то все легше й легше. І от, уже піднявшись до самих хмар, я знову відчуваю ту божественну легкість. Оскоженілий натовп митців лишається десь там далеко внизу, і я один у безкрайому морі лагідних і теплих хмар.

«Лечу... Дивлюся, аж світає... Край неба палає, соловейко в темнім гаї сонце зустрічає... Тихесенько вітер віє, степи, лани мріють...» Аж – гульк! Летить мені назустріч Шевченко. Саме той, що Великий поет, а не той, що молодий футболіст.

– Вітаю вас, Тарасе Григоровичу! – чемно вітаюся.

– Здрастуй, здрастуй, парубче. Ти ким будеш? – зупиняється біля мене Великий Кобзар.

– Та я ж нащадок ваш! Син славних лицарів запорізьких, січових стрільців і гайдамаків онук. А ще батько мене називає «бандерівцем», бо я усім серцем люблю Україну й бажаю їй світлої та щасливої долі. А в принципі, артистішка жалюгідний, пристосуванець і годованець Великого Державного Театру... Проте «Вогонь в мені негасимий, Одвічний дух!».

– Е-е-е-е, парубче, Тичину цитуєш... – перериває мене Кобзар.

– Так, люблю я його, Тарасе Григоровичу. Дуже до душі мені його: «Молодий я, молодий, Повний сили та відваги! Гей, життя, виходь на бій, – Пожартуем для розваги!» Як він там?

– Та зараз вже нічого... Відпустило... А за советів геть зовсім погано було. Ледь не кожного дня у труні перевертався, як його великим пролетарським поетом називали...

– Ну а вам як живеться, Тарасе Григоровичу? – набираюся я нахабства й запитую про його потойбічну долю.

– Та якось так, – непевно низав плечима великий поет. – Так якось... На Землі всі люди уярмлені у тіло своє ледаще. А тут – все інакше... Тут всі образи земні, сварки там, ненависть – все таким мізерним видається... Гумору більше треба й іронії до усього земного. Я от про царя стільки віршів написав... Ущипливих! Ми коли тут їх з ним пригадуємо, аж за животи хапаємося від сміху. А він мене на Землі за ті вірші в солдати упік... Зараз кається, негідник, коли ми з ним по чарці смикнемо... З чаркою, до речі, на Землі треба бути обережним, он я, дивись, у шістдесят першому на свій день народження перебрав – і тее, серце не витримало... А за Україну я радий усією душею й серцем! Тільки от незрозуміло: нащо по всіх усюдах порозвішували мої портрети? Хіба я Маркс чи Енгельс з Леніним?

– Ідолізація усієї країни, Тарасе Григоровичу, важкі часи посттоталітарного відродження нації. Не можуть курви комуністичні без ідолів жити. Вами, великим, каліцтво своє убоге, ледарство духовне, невігластво й дебілізм прикривають...

– От сукі лагерние, шлепери отстойние, фраера дешовие, поци мелкотравчатие, – досить брутально вилаявся Шевченко, що я аж заляк з подиву, а далі повів стриманіше: – Ну, не можна ж так! Не можна весь час назад озиратися. Знати треба, шанувати треба, але й продовжувати треба, перевершити мене намагатися. Інколи й переступити через мене можна, щоб авторитет мій не сковував молодий мозок, що прагне істини. Самі творить своє життя. На «ти» зі мною будьте. Не кожух мій і шапку любіть, а й біль мій! – після вишуканої табірної лайки Тарас Григорович перейшов на конкретні авторитетні повчання: – А цим комуністичним підарасам, що у все українське перебралися, так і передай, щоб закінчували це неподобство. Бач, що придумали, сталінські соколики, за портретами моїми хижу сутність свою комуняцьку ховати. За пам'ять і шану

дякую! Але щоб ідола з мене робити?! Не дозволю! Не дозволю! – Тарас Григорович не на жарт розходився, скинув смушкову шапку свою, відірвав вуса і теж кинув їх долу й почав топтати. – От вам буде шапка моя, от вам будуть вуса мої! Ти бач, падлюки! Моду взяли – ікону з мене ліпити! Від немочі їхньої творчої удушитися хочеться! Не у вусах справа, не у шапці, а у віршах: «І вражою, злою кров'ю волю окропіте!». Чуєте? «Вражою злою кров'ю!» От де я! От де, блядь, справжній Шевченко! А не сю-сі, му-сі, ку-сі-пу-сі! – Тарас Григорович досить кумедно зробив руками «ліхтарики», майже точнісінько так, як робить їх моя півторарічна донька, я аж порснув зо сміху. – Смієшся з мене, падло молоде? – аж тіпнувся від гніву Кобзар.

– Та ви що, Тарасе Григоровичу?! – я припишк.

– Ні, я знаю, смієшся! – у розпачі гримнув на мене. – Не ти, так дружки твої – художники там, поети – сміються над старим опудалом! Смійтеся, смійтеся... Аби самі зробили щось таке, над чим посміятися було би варто! А так же ж майже нічого... Одні порожні похваляння... А в сухому підсумку, як каже Менделєєв, зеро?

– Та ми ж тільки на початку шляху, шановний Тарасе Григоровичу... – почав я белькотіти про важкий стан справ у сучасному мистецтві. – Країна, знаєте, лежить у руїні, і тільки молода травичка непевно пробивається над згарищем...

– Ну, от і пензлюй працювати! Чого тут прохолоджуєшся? Давай! Вперед! Піздуй на хуй!

Кобзар досить сильними, цупкими руками ухопив мене за плечі й розвернув до себе спиною. «Зараз або виібе, або пенделя дасть!» – пролетіло у голові, і, щоб збити Кобзаря з пантелику, я поставив йому провокаційне питання:

– Де ви так навчилися модерно лаятись, Тарасе Григоровичу?

– Життя примусило! – суворо проказав він і через нетривку паузу додав: – Із Стусом часто спілкуємося, він мені про мордовські табори, я йому про казахів... отак одне одного табірною сленгу й повчаємо... Піздец, канешно, Росія-матушка заєбала!!!

По тих словах вигукнув:

– За Вільну, Соборну, Незалежну Україну! – а потім тихенько додав: – Єбісь-провалісь ти, падло молоде, якщо Україну з гівна не витягнеш, прокляну! – і дав мені підсрачника такої сили, що полетів я далеко-далеко і летів довго-довго, аж поки не втрапив у якусь річку. Почувся мені плюскіт води попереду, і я побачив перед собою водоспад, злякався і прокинувся...

– Тш-ш-ш-ш, – зашипіла на мене дружина, що висаджувала нашу донечку на горщик. – Дитину не розбуди!

Донечка, дарма що мала всього півтора рочки, уже була привчена вночі раз чи два ходити на горщик, навіть не розплющуючи уві сні оченят.

– Котра година?

– Пів на третю. Спи давай, – озвалася дружина.

І наснився мені тієї ночі такий сон, що буцім стою я в пустелі і навколо цілком даліанський пейзаж – пісок і небо, жовте й блакитне, і якісь покручені чорні стовбури дерев, наче поточені радіацією, ламають чітку лінію обрію. І відчуваю я приблизно те, про що писав Іздрик. «Знання і розуміння». Я знаю все, я розумію все. І подумки звертаюся до вищих сил допомогти мені зрозуміти шлях свій. І небеса, здається, чують мене, бо поволі, наче з пустельного марева, починає проявлятися переді мною величезна золота піраміда. Підмурок її складають дванадцять дорогоцінних каменів, а вся вона зроблена зі щирого золота й діамантового скла. Всі обрії і вітри, сонце, зорі, небеса, всі струмені й проміння вільно вливаються і витікають з неї. «Це Золота піраміда Духу, – проказує мені невидимий голос. – Заходь у неї і сповісти всім, хто там є, про ВЕЛИКУ ЛЮБОВ!» Я роблю перший крок і, здається, зливаюся з Золотою пірамідою Духу. Тепер вже всі вітри, сонце, зорі й небеса, всі струмені і повітря так само легко вливаються в мене і виходять назовні. Тіло моє набуває пружності, кожен крок стає вивіреним і свідомим, і я вирушаю назустріч своєму призначенню. Невидима рука відкочує великий камінь онікс з підмурівка, й через вузький отвір я заходжу досередини. І те, що я бачу, жахає мене! Бо всередині Золота піраміда Духу повна хижих дикобразів та пацюків. Величезною чорною масою вони повзають, гризучи залишки моркви й гнилого хліба, і вся золота підлога вкрита слизьким і смердючим шаром їхніх екскрементів. «Дикобрази й пацюки, – звертаюся я до них, подолавши хвилиenne запаморочення. – Я прийшов до вас, щоб сповістити про ВЕЛИКУ ЛЮБОВ». Проте дикобрази й пацюки не слухають, ба й не звертають

на мене щонайменшої уваги. Вони відразу побачили, що в руках моїх немає ані моркви, ані гнилого хліба, й з першої ж миті спілкування втратили до мене будь-яку цікавість. Однак я все одно продовжую до них говорити: «Дикобрази й пацюки, я – брат Христа й Будди, нащадок Магомета, Зороастра, Мойсея, Конфуція та Лао-Цзи, всіх тих, хто приходив до ваших родичів і сповіщав ім про існування ВЕЛИКОЇ ЛЮБОВІ. І от я прийшов до вас – пагін могутній у корінні й тендітний у вітті, пагін грішний і злий, але світлий і добрий, адже добро не може існувати без зла, як і світло не може існувати без темряви, і чи не лежить початок одного в кінці іншого, і навпаки? Пагін, який не загубився і не зламався у бурхливій віхолі останніх часів. Прийшов з благою звісткою про те, що БОГ ЛЮБИТЬ НАС УСІХ – добрих і поганих, злих і усміхнених, червоних, білих, чорних і рудих, він не робить різниці між націями й конфесіями, між ідеологіями, концепціями, бо ми всі його діти й усім нам від дарує свою ЛЮБОВ. Тож давайте любити одне одного такими, які ми є, не витрачаючи життя на чвари та війни, на підступ і зраду, а давайте ставитися одне до одного з повагою та розумінням, адже ми всі діти Бога й кожен з нас несе його Дух у собі!» – отак проказую до пацюків та дикобразів, але ті мовчать і зосереджено гризуть рештки своєї моркви. І тут я розумію, чого чекає від мене Бог. Він чекає добровільної самопожертви, бо без самопожертви, без дії – слова лише порожній звук.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: https://tn.knigapoisk.com/muhars-kiy_ant-n/doba-spov-d-molodogo-bander-vcsya

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)